

Slovenski Pravnik

Glasilo društva „Pravnika“ v Ljubljani

VSEBINA:

1. Univ. profesor Aleksander Maklecov: Očuvalne odredbe moder- nega prava (Dalje)	197
2. Dr. Metod Dolenc: O križanju predpisov različnih zakonov v našem kazenskem pravu	210
3. Konstantin H. Terzijev: Prikratba nad polovico	231
4. Dr. Pichler Franc: Novela h kaz. zakoniku z dne 9. oktobra 1931. in odvetniški pripravniki	236
5. Književna poročila	242
6. Razne vesti	255

PRILOGA: Odločbe kasacijskega sodišča v civilnih stvareh II
(štev. 297—311).

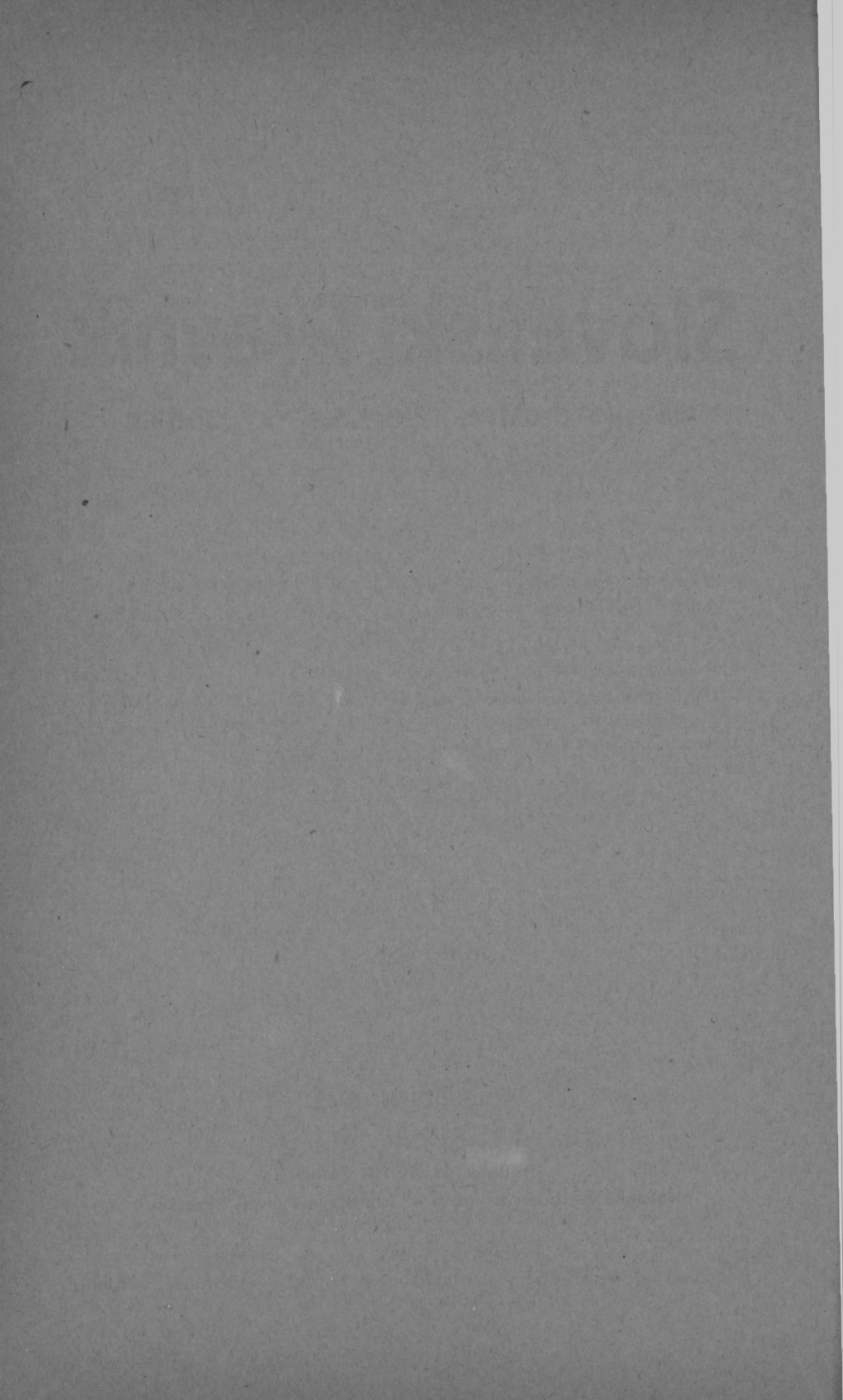

V LJUBLJANI 1932

Urednik: Dr. Rudolf Sajovic

Natisnila Narodna tiskarna — Predstavnik Franc Jezeršek

Rokopisi naj se pošiljajo: Uredništvo »Slovenskega Pravnika« v Ljub-
ljani, Bleiweisova cesta 16/I.

Slovenski Pravniki

Leto XLVI. Ljubljana, avgusta 1932. Št. 7. — 8.

Očuvalne odredbe v sistemu modernega prava.

Univ. prof. Aleksander Maklecov.

(Dalje.)

§ 5. A. Očuvalne odredbe pri steku več kazenskih zakonov in kaznivih dejanj. — B. Drugi primeri kumulacije očuvalnih odredb. — C. Očuvalne odredbe in povratek.

A. Posebna narava očuvalnih odredb se očituje med drugim v tem, da velja zanje pri idealnem in realnem steku drugo načelo kot pri uporabi kazni v omenjenih primerih: namesto absorpcijskega in asperacijskega načela se glede očuvalnih odredb uporablja kumulacijsko načelo. Če je prekršenih z enim dejanjem več zakonskih predpisov ali večkrat isti zakonski predpis (idealni stek), se očuvalne odredbe morajo ali morejo izreči po tem, ali jih določa ali dopušča ta ali oni prekršeni zakon (§ 61., 2. odst. k. z.). Načelo kumulacije je treba uporabiti tudi v primerih realnega steka (§§ 62., odst. 4 in 64. k. z.). Naš k. z. sledi v tem pogledu zgledu drugih novejših kazenskih zakonikov in osnutkov.

Načela kumulacije očuvalnih odredb pri steku vendar ni moči pojmovati povsem mehanično. Z osebnimi očuvalnimi odredbami se hoče država boriti zoper storilčevo nevarnost za družbo. Katera očuvalna odredba je najbolj prikladna v to svrhu, odvisi od vseh okolnosti poedinega primera. (O kumulaciji pri stvarnih očuvalnih odredbah gl. pozneje.)

Določitev očuvalnih odredb je večinoma fakultativna, pa tudi tedaj, kjer je formalno predpisana, odvisi navsezadnje od ugotovitve storilčeve nevarnosti in njenega značaja v danem primeru. Če sledi iz realnega ali idealnega steka možnost za uporabo več očuvalnih odredb, ne bi bilo vedno na mestu, da bi bile določene vse odredbe, ki so upoštevne. Saj gre za eno in isto osebo! Njeno specifično

nevarnost mora sodišče presoјati na podlagi vseh v steku storjenih dejanj ali prekršitev zakona. Če tiči recimo glavni vzrok storilčeve nevarnosti v bistveno zmanjšani vračunljivosti, potem izključuje oddaja storilca v zavod za zdravljenje ali čuvanje za nedoločeno dobo uporabo drugih očevalnih odredb, ki so zvezane z odvzgom prostosti.²⁰

Po našem pravu je sukcesivna izvršitev nekaterih očevalnih odredb pri steku izključena že spričo tega, ker se morajo izvršiti neposredno po prestani ali odpuščeni kazni (§§ 51, 52, 54, 55 in 58 k. z.). Na to je že opozoril v Slovenskem Pravniku dr. Albin Juhart.²¹ Kumulacija očevalnih odredb pri steku je možna le, če gre za zaščitni nadzor, izgon, trajno prepoved izvrševati poklic ali obrt in odvzem izvestnih predmetov. Ker pa so vse pravkar omenjene očevalne odredbe praviloma fakultativno dopuščene, njih kumulacija niti pri steku ni jus cogens. Pri uporabi osebnih očevalnih odredb veljata kot osnovna kriterija specifični značaj storilčeve nevarnosti in pretežna potreba za uporabo te ali druge očevalne odredbe. Ako se n. pr. izreče pri steku zoper tujca kot očevalna odredba izgon iz države, potem je zaščitni nadzor, če tudi bi bil dopusten, po sebi izključen.

B. Pogoji za uporabo več različnih očevalnih odredb so podani ne le pri idealnem in realnem steku, marveč tudi v drugih primerih, za katere pa pogrešamo splošne pozitivne norme v našem k. z. Izrečni predpis imamo le glede zaščitnega nadzora. Da je odreditev več očevalnih odredb mogoča tudi takrat, kjer gre za eno samo kaznivo dejanje, sledi že iz tega, da dopušča k. z. postaviti pod zaščitni nadzor (očevalna odredba iz § 56) tudi osebe, ki so odpuščene iz zavoda za izvrševanje očevalnih odredb. Zaščitni nad-

²⁰ Zadevna resolucija Rimske konference za kodifikacijo kazenskega prava l. 1928 se glasi: »Si une personne a commis, même à différentes époques, plusieurs faits qui peuvent ou doivent donner lieu à l'application de plusieurs mesures de sûreté, le juge, procède, dans le cas établies par la loi, à une déclaration unique de l'état de danger et à l'application d'une mesure unique de sûreté.« Textes des résolutions. Str. 257. Primerjaj tudi čl. 209. italij. k. z. iz l. 1930.

²¹ Dr. Albin Juhart. Odmera kazni pri steku kazenskih zakonov in kaznivih dejanj. »Slov. Pravniki« 1930, št. 5—8. Gl. Dr. Metod Dolenc. Tolmač, str. 130 in Prof. Graf Gleispach. Das Zusammentreffen von strafbaren Handlungen und Strafgesetzen. »Oesterr. Z. f. Strafrecht« III. Jg. 1912., str. 55. — Th. Rittler. Massregeln der Besserung und Sicherung v zbirki: Der deutsche Strafgesetzentwurf, hg. von Prof. Gleispach 1921, str. 108.

zor je torej združljiv z vsako očuvavno odredbo, ki je zvezana z odvzemom prostosti (§§ 51, 52, 53, 54 k. z.).

Prav tako je jasno, da se sme očuvalna odredba odvzema izvestnih predmetov (§ 58 k. z.) uporabiti v kombinaciji z vsakršno drugo očuvavno odredbo.

V nekaterih primerih je dano sodišču na voljo, da izbere med očuvavno odredbo, zvezano z odvzemom prostosti, in zaščitnim nadzorom (§§ 53, odst. 3, 54, odst. 3, k. z.).

Težave morejo nastati, če so podani pri enem in istem storilcu pogoji za uporabo več očuvavnih odredb, ki so zvezane z odvzemom prostosti n. pr. pogoji iz § 52 in obenem iz § 54, ali pa iz § 51 in hkrati iz § 53, v kolikor se tiče manj vračunljivih oseb. V slovstvu brani Rittler načelo, da mora sodišče določiti v takih primerih sredstvo, ki ustreza v največji meri individualnim nalogam očuvanja: »Lorsqu' on dispose de plusieurs mesures de sûreté pour supprimer l' état dangereux, il faut choisir celle qui ménage le plus le condamné.«²² S svoje strani pravi Freudenthal: »Passt ein Verbrecher in die drei Gruppen des vermindert Zurechnungsfähigen, des Trunksüchtigen und des gefährlichen Gewohnheitsverbrechers, so sind die Massregeln aller drei Kategorien gegen ihn zulässig. Der Richter wählt unter ihnen.«²³

Kakor smo že prej omenili, ni mogoča po našem pravu sukcesivna izvršitev dveh ali več očuvavnih odredb, zvezanih z odvzemom prostosti. Toda, kaj naj bo odločilno za izbero med njimi, če so namreč podani pogoji za uporabo več takih odredb? Tudi na to vprašanje smo že odgovorili: odločilni so specifični značaj storilčeve nevarnosti in oziri na glavni vzrok te nevarnosti. Uporabi naj se tista očuvalna odredba, ki je najbolj sposobna paralizirati storilčeva zločinska nagnjenja ter obvarovati družbo pred njegovimi novimi zločini.

C. Stoos je ob drugi priliki oblikoval načelo: »le médical emporte le criminel.«²⁴ Mnenja smo, da je treba ravnati po tem načelu, če ima sodišče možnost alternativne izbere očuvavnih odredb ter če gre za storilca, ki je kroničen pijanec ali oseba z bistveno zmanjšano vračunljivostjo. Če je, recimo, oseba, pri kateri so podani pogoji za oddajo

²² Rittler. Poročilo X. kongresu za kazensko pravo v Pragi. Str. 5.

²³ Dr. B. Freudenthal. Massregeln der Besserung und Sicherung v zbirki: Reform des Strafrechts, hgg. von Aschrott und Köhlauch. 1926. Str. 158.

²⁴ C. Stoos. Die sichernden Massnahmen gegen Gemeingefährliche. »Oesterr. Z. f. Strafrecht«. 1910. I. Jg. Str. 27.

v prisilno delavnico, hkrati kronični pijanec, bi bila bolj na mestu oddaja v zavod za zdravljenje pijancev kot v prisilno delavnico, če proti temu v konkretnem primeru ne govore interesi za zaščito javne varnosti. Ako je pa oseba izrazito psihopatična in manj vračunljiva, bi bilo treba dati prednost oddaji v zavod za zdravljenje po § 53 k. z. pred oddajo v prisilno delavnico.

Naši praksi so znani nadalje primeri, kjer so pri istem storilcu podani pogoji za pridržbo po prestani kazni (§ 51 k. z.) in hkrati za oddajo v prisilno delavnico (§ 52 k. z.). Pri taki koliziji ustreza pridržba po prestani kazni v večji meri interesom zaščite družbe pred nevarnimi zločinci kot oddaja v prisilno delavnico. Po drugi strani ne bi smelo dejstvo, da je mnogokratni povratnik obenem potepuh ali prostitutka, zanj biti privilegij ali olajšava glede na krajšodobno pridrževanje v prisilni delavnici. Zahtevi zakona po prisilni vzgoji k delu pa bi bilo prav tako ustrezno, ker se morajo tudi oni, ki so pridržani po prestani kazni, strogo držati na delu (§ 51, odst. 3. k. z.).

Ne moremo tu izčrpati vseh mogočih kombinacij očuvalnih odredb. Posebno bistvena pa je vodilna ideja, ki naj bi bila merodajna pri izbihi in združitvi očuvalnih odredb. Želeti bi bilo, da bi se pomanjkljive določbe našega k. z. o tem predmetu na podlagi dosedanjih izkušenj popolnile pri bodoči novelizaciji kazenske zakonodaje že zaradi enotnosti v sodni praksi.

C. Naš k. z. šteje petletno zastaralno dobo pri povratku od dne, ko je storilec, obsojen zaradi naklepne kaznivega dejanja na kazen na prostosti, to kazen celoma ali deloma prestal ali, če je bil pridržan v zavodu za očuvalna sredstva, ko je bil odpuščen iz njega. Ne da bi se spuščali v podrobno analizo § 76 k. z., omenimo le to, kar je v direktni zvezi z očuvalnimi odredbami.

Zavodi za očuvalna sredstva, o katerih govori § 76 k. z., so oni, ki so navedeni v §§ 51, 52, 53 in 54 k. z. Izjemo tvori oddaja osebe, oproščene vsled nevračunljivosti (§ 280, odst. 3 k. p.), v zavod za zdravljenje ali čuvanje (§ 53 k. z.), odnosno v zavod za zdravljenje pijancev (§ 54 k. z.). Tudi tedaj, ako bi taka oseba ozdravela in po odpustu iz zavoda v petih letih storila naklepno kaznivo dejanje ter bi bila obsojena na kazen na prostosti, ne bi bila v povratku, kjer je bila radi prejšnjega dejanja oproščena kot nevračunljiva. Isto velja za primer iz § 110 k. p.

Če je bil očuvanec pogojno odpuščen iz zavoda za očuvalna sredstva, se računa zastaralna doba pri povratku od

dneva pogojnega odpusta. Za rigorozno razlago, po kateri naj bi se zastaralna doba pri povratku štela šele od dneva, ko je potekel rok za eventualni preklic pogojnega odpusta, ni zakonite podlage. Ako je manj vračunljiva oseba, izročena po § 53 k. z. v zavod za zdravljenje ali čuvanje, morala po odpustu iz zavoda prestati ostanek kazni v kazenskem zavodu, se računa zastaralna doba pri povratku od dneva prestatne kazni.

O kaznivih dejanjih oseb, ki jim je odvzeta prostost zbog izvrševanja kakšne očuvalne odredbe (§ 69 k. z.) gl. pozneje (IV. del naše razprave, ki bo posvečen izvrševanju očuvalnih odredb.)

§ 6. Institut zastaranja in očuvalne odredbe.

Vprašanje o zastaranju je naš k. z. rešil s pozitivno normo le glede glavnih kazni (§§ 78—83 k. z.). O zastaranju glede na stranske kazni, očuvalne in vzgojne odredbe v k. z. ni izrečnih določb. Nas zanima v tej zvezi le problem zastaranja očuvalnih odredb. Naše strokovno slovstvo je že opozorilo na to, da imamo tu vrzel v našem pravu. »U pogledu zastarevanja mera bezbednosti k. z. nema razpoložnja, te če to pitanje morati rešiti sudska praksa«, pravi komentar Žganec-Žorž.²⁵ Prof. T. Živanović se omejuje na splošno ugotovitev, da so »osnovi ništenja prava na meru bezbednosti u pozitivnom pravu još nepredvidjeni, sem naravno smrti kao faktičkog osnova te vrste.«²⁶ Le komentar prof. Čubinskega daje pozitivne smernice za rešitev tega vprašanja na podlagi analize našega pozitivnega prava.

Če upoštevamo to praznino v našem pravu, ne bo morda odveč, da označimo uvodoma vsaj na kratko stanje problema o zastaranju očuvalnih odredb v znanstvenem slovstvu in v novejših kazenskih zakonikih in osnutkih drugih držav.

Kriminalisti, ki so se bavili s tem vprašanjem, soglašajo v tem, da se občna načela o zastaranju ne morejo enostavno prenesti na področje očuvalnih odredb. V teoriji je v začetku prevladovalo naziranje, da zločin sicer zastara, nevarno stanje pa ne, prav tako ne potreba po očuvanju.

²⁵ Dr. Žganec-Žorž, op. cit., str. 23.

²⁶ Dr. T. Živanović. Osnovni problemi krivičnog prava. Beograd, 1930. Str. 197.

Zato o zastaranju v pogledu na očuvalne odredbe ne more biti govora.²⁷

Proti temu nazoru je že pred 20 leti nastopil Exner. Opozoril je na to, da ne gre za uporabo ali neuporabo po jma zastaranja, pač pa le za to, ali velja ideja, ki jo vsebuje ta pojem, tudi za področje očuvalnih odredb. Exner brani namreč tezo, da uničuje čas tudi simptomatičen pomen zločina: »Die Zeit tilgt die symptomatische Bedeutung des Verbrechens.«²⁸ Če priznavamo zastaranje pri povratku, potem ne bi bilo dosledno, ako bi izključili uporabo istega načela glede simptomov nevarnega stanja (»die Verjährbarkeit der Symptome«). Proti trditvi, da zločin sicer zastara, nevarno storilčevo stanje pa ne, uveljavlja Exner v glavnem ta-le razlog: Tudi zločin kot zgodovinsko dejstvo se s potekom časa ne spravlja iz sveta. Z zastaranjem ugasne le potreba po kaznovanju in vprav to velja tudi za potrebo očuvanja (Sicherungsbedürfnis). Exner pledira nadalje za uvedbo nekega surogata za zastaranje glede izvrševanja očuvalnih odredb. Izvršitev le-teh je utemeljena samo rebus sic stantibus ex nunc, a ne ex tunc. Po preteku daljšega roka ni več sigurno, da traja nevarnost storilca še nadalje.²⁹

Konferenca za kodifikacijo kazenskega prava v Rimu l. 1928 se je postavila na stališče, da se mora uporaba očuvalne odredbe v primeru zastaranja kaznivega dejanja določati le po ugotovitvi sedanjega stanja nevarnosti. Sodišču pa naj se prepusti pravica nadomestiti očuvalno odredbo, določeno v zakonu, z drugo milejšo odredbo.³⁰ Izmed novejših kazenskih zakonikov vsebuje italij. k. z. iz l. 1930 specijalno določbo o tem predmetu v čl. 210.

Motivi nemško-avstr. k. z. iz l. 1927 posebno utemeljujejo, da načelno ni dopustno avtomatično zastaranje izvrševanja že izrečenih očuvalnih odredb. Kot splošno načelo velja, da »auf Massregeln der Besserung und Sicherung finden die Vorschriften über Vollstreckungsverjährung keine Anwendung« (str. 45). Določitev poboljševalnih in

²⁷ Gl. n. pr. Belling. Die Vergeltungsidee und ihre Bedeutung für das Strafrecht. Leipzig 1908. Str. 112. Carl Stöss. Zur Natur der sichernden Massnahme. »Monatsschrift f. Kriminalpsychologie«. 8. Jg. 1912. Str. 373.

²⁸ Exner, op. cit., str. 171.

²⁹ Exner, op. cit., str. 176. Gl. tudi Dr. Fritz Flandrak. Die persönlichen Sicherungsmittel im Strafrecht und Strafprozess. Wien. 1932. Str. 49 in nasl.

³⁰ Textes des résolutions... str. 258.

očuvalnih odredb se opravičuje s storilčevo nevarnostjo. Če so odredbe te vrste že izrečene, se lahko izvršujejo tudi tedaj, ako je kaznovalna pravica, utemeljena v dejanju, ugasnila, ker je zastaralo izvrševanje kazni. Vendar dopuščata nemško-avstr. nkz. bistvene izjeme od tega striktnega načela glede na to, da utegne po preteku daljšega roka storilčeva nevarnost prenehati ali se vsaj zmanjšati. Vsled tega določa § 63 nemško-avstr. nkz., da se sme oddaja v zavode za zdravljenje ali čuvanje, v zavod za zdravljenje pijancev, v prisilno delavnico kakor tudi pridržba nevarnih povratnikov, po preteku treh let od trenutka, v katerem bi se te očuvalne odredbe morale izvršiti, uporabiti le takrat, če sodišče po ponovnem pretresu izrečno na to pristane (*»wenn das Gericht nach erneuter Prüfung ausdrücklich seine Zustimmung hierzu erteilt«*). (Posebne odredbe so določene glede izгона v § 64 nemško-avstr. nkz.).

Slično določbo vsebuje tudi češkosl. nkz. iz l. 1926 (§ 35). Švic. nkz. iz l. 1931 pa gre še dalje in določa, da po preteku nekega roka popolnoma zastara izvrševanje očuvalnih odredb (čl. 40, t. 8, čl. 41 t. 7, čl. 42 t. 5).

Ker ni izrečnih določb o zastaranju glede na očuvalne odredbe v našem k. z., moramo de lege lata rešiti to vprašanje le s pomočjo interpretacije. Kakšen vpliv ima zastaranje pravice do preganjanja kaznivih dejanj na določitev očuvalnih odredb? Če je ta pravica zastarana, odpade hkrati eden izmed pogojev za odreditev očuvalnih sredstev, namreč kondemnatorna sodba, odnosno rešitev o uporabi očuvalne odredbe napram osebi, ki je oproščena zbog nevrtačunljivosti (§ 280, odst. 3 in § 110 k. p.).³¹

O učinku zastaranja pravice države glede izvršitve kazni na izvršitev že odrejenega očuvalnega sredstva, govori naš k. z. izrečno le v § 58. Doba o trajanju prepovedi, izvrševati poklic ali obrt, se šteje namreč od dne, ko je glavna kazen prestana, zastarana ali odpuščena. (§ 58, odst. 3 k. z.). Iz tega sledi, da zastaranje glavne kazni v tem primeru ne ovira izvršitve omenjene očuvalne odredbe in sicer ne samo v primeru, če je bila prepoved izvrševati poklic ali obrt izrečena za vselej, kakor trdi prof. Čubinski, temveč tudi, če je bila odredena le začasno, at določena doba trajanja prepovedi še ni potekla. Prav tako zastaranje pravice glede izvršitve kazni ne ovira izvršitve očuvalne odredbe iz § 53 (odvzem izvestnih predmetov),

³¹ V istem smislu tudi prof. Čubinski. Komentár. Opšti deo. Str. 132.

ker ta odredba nima osebnega značaja ter ne stoji v odvisnosti od izvršitve kazni (§ 425, odst. 2 k. p.).

V pogledu drugih očuvalnih odredb se da vprašanje rešiti le per interpretationem. Prof. Čubinski prihaja do nastopnega zaključka: »Uzimajući u obzir 1. da su sporedne kazne svagda, a mere bezbednosti gotovo svagda (izuzev ako su u pitanju neuračunljiva i smanjeno neuračunljiva lica) vezane sa glavnom kaznom, 2. da iste samo dopunjuju glavnu kaznu i sačinjavaju sa njom jednu celinu, koja odgovara pravednoj i celjishodnoj represiji, nalazimo da po pravilu, ako je dosudjena glavna kazna zastarela, zastareva ju kao sporedne dosudjene kazne, tako i dosudjene mere bezbednosti.«³² Izjemo tvorijo po Čubinskem le trajna izguba pravic, trajna prepoved izvrševanja poklica ali obrta in odvzem predmetov.³³

Prof. Čubinski priznava sam, da očuvalne odredbe glede nevračunljivih oseb niso vezane na glavno kazen, ki tu vobče ne pride v poštev. Kaj sledi iz tega? Moramo pač upoštevati celoten sistem našega k. z. Načelno stališče k. z. je, da so očuvalne odredbe pod nekimi pogoji dopustne, naj si storilec ne bi bil obsojen na kazen (§ 2, odst. 2 k. z.). Oddaja nevračunljive osebe v zavod za zdravljenje ali čuvanje je poseben tip očuvalne odredbe, ki je vezana le na ustrezno rešitev sodišča.

K. z. določa le zastaranje izvršitve kazni, ne pa zastaranje izvršitve očuvalnih odredb kot takih. Iz tega sklepamo, da zgolj s potekom časa že izrečena oddaja nevračunljive osebe v zavod za zdravljenje ali čuvanje ne more ugasniti. Prav to velja tudi za oddajo v zavod za zdravljenje pijancev (§ 54 k. z.), prepoved zahajati v krčmo (§ 55) in odreditev zaščitnega nadzora (§§ 53, odst. 3; 54, odst. 3), kolikor so te očuvalne odredbe izrečene napram nevračunljivim osebam.

Z zastaranjem pravice do izvršitve kazni odpadejo posebi vse one očuvalne odredbe, ki se izvršujejo po prestani kazni (§§ 51, 52, 54, 55, 56, 57 k. z.).

Teoretska utemeljitev prof. Čubinskega, češ da očuvalne odredbe le dopolnjujejo glavno kazen in tvorijo z njo celoto, se nam zdi sporna, ker se ne ujema s svojevrstno pravno naravo očuvalnih odredb (gl. I. del naše razprave). Pač pa ima prof. Čubinski prav, ko se sklicuje na to, da so v omenjenih primerih očuvalne odredbe formalno

³² Ibid., str. 192, 193.

³³ Ibid.

zvezane z glavno kaznijo. Če je pravica glede izvrševanja kazni zastarana, ni več mogoča sukcesivna izvršitev kazni in očuvalne odredbe, ki jo predpisuje zakon.

Posebne težave nastanejo pri oddaji manj vračunljive osebe v zavod za zdravljenje ali čuvanje (§ 53 k. z.). Vzemimo skrajni primer, kjer je bila bistveno manj vračunljiva, psihopatična in socialno nevarna oseba obsojena na neznatno denarno kazen in hkrati na oddajo v zavod za zdravljenje ali čuvanje po § 53 k. z. Pravica do izvršitve denarne kazni zastara že čez dve leti (§ 81 k. z.) Ali ugasne vsled tega tudi pravica do izvršitve očuvalne odredbe? Mnenja smo, da bi bilo v kričečem nasprotju z relativnim pomenom malenkostne denarne kazni in očuvalne odredbe, katere maksimum trajanja vobče ni določen, ako bi priznali, da mora tudi tu zastaranju pravice do izvršitve kazni slediti spregled že izrečene očuvalne odredbe. V primerih, v katerih pa je bila manj vračunljiva oseba obsojena na kazen na prostosti in hkrati na oddajo v zavod za zdravljenje ali čuvanje, odpade vsled zastaranja pravice do izvršitve kazni v zakonu določena možnost, da prebije obsojena oseba ostanek kazni v kazenskem zavodu, če v trenutku, ko se odpusti iz zavoda za zdravljenje ali za čuvanje, doba izrečene kazni še ni potekla.

Že iz tega kratkega pregleda je razvidno, da so določbe našega k. z. o očuvalnih odredbah zelo pomanjkljive, da potrebujejo temeljite revizije. Pogrešamo zlasti splošnih predpisov o »zastaranju« očuvalnih odredb, ki jih vsebujejo nekateri novejši kazenski zakoniki in osnutki. Interpretacija zakona ima svoje meje. Očividne vrzeli kazenske zakonodaje pa se dajo odstraniti le s temeljito novelizacijo! Kot vodilna ideja glede zastaranja očuvalnih odredb pa naj bo zahteva po ponovnem preizkusu, ali je očuvanje potrebno še nadalje in v kakšni meri. Kajti določitev očuvalnih odredb quand même prav tako nasprotuje njih pravni naravi in namenu, kakor njih spregled zgolj vsled zastaranja pravice do izvršitve kazni.³⁴

§ 7. Pomilostitev in amnestija ter očuvalne odredbe.

Mnenja o tem, ali naj se glede očuvalnih odredb uporabljajo ista načela kot pri odpustu kazni (individualna po-

³⁴ Vodilna ideja novejše doktrine je po Mezgerju »systematische Ausbau eines durchaus elastischen Sicherungssystems.« Dr. Edmund Mezger, Kriminologische Grundlage von Strafe und Sicherung im Strafgesetzentwurf 1927. »Z. f. die gesamte Str. RW.« 49. Bd. 1929. Str. 185.

milostitev, amnestija) gredo v teoriji vsaksebi. Nekateri avtorji (zlasti Exner) nastopajo odločno proti temu. Milostno odpuščenje očevalnih odredb načelno ni umestno. Milost napram poedincu bi bila nepravilna napram občestvu. Edini merodajni kriterij za trajanje osebnih očevalnih odredb, je storilčeva nevarnost. Za izvensodno korekturo tukaj ni razloga. Za te primere velja prav posebno Benthamov izrek: »Faites de bonnes lois, et ne créez pas une baguette magique, qui ait la puissance de les annuler« (Bentham. *Traité de législation* I, 185). Kolikor pa utegne nastati potreba po predčasni ukinitvi osebne očevalne odredbe v primeri z zakonito najmanjino, mora ta funkcija pripadati sodnim organom.³⁵

Vprav nasprotno stališče zavzema Delaquis, ki, kakor znano, (gl. I. del naše razprave), vobče ne vidi bistvene razlike med kaznimi in očevalnimi sredstvi (monizem sankcij). Iz tega sledi pisateljev zaključek, da se morajo načelno odredbe o pomilostitvi uporabljati tudi za očuvalne odredbe, kolikor zakon izrečno tega ne izključuje.³⁶

Izmed novejših načrtov vsebuje specialno odredbo o tem predmetu čl. nkz. iz l. 1926 (§ 32): »Ako je bila obsojencu kazen odpuščena ali omiljena (§ 103 ustave), ni s tem dotaknjena rešitev sodišča o odvzemu stvari (očevalna odredba iz § 62 čl. nkz.) in o zasebnopravnih zahtevkih. — Odpust »prominuti« drugih očevalnih odredb in stranskih kazni nastane le toliko, kolikor je to izrečno navedeno v dekretu predsednika republike...«

³⁵ Exner, op. cit., str. 180 in nasl. V istem smislu tudi v. Liszt: »... Sichernde Massnahmen... können niemals durch einen Begnadigungsakt aufgehoben werden.« v. Liszt-Schmidt. *Lehrbuch*. 25. Aufl. 1927. Str. 426. — C. Stooss oblikuje svoje stališče tako-le: »... Der Gedanke der Begnadigung trifft auf sichernde Massnahmen nicht zu... Eine staatsrechtliche Aufhebung der sichernden Massnahmen könnte in Frage kommen, wenn das Gesetz eine bestimmte Dauer für eine sichernde Massnahme vorschreibt, und im einzelnen Fall besondere Gründe vorliegen, die sichernde Massnahmen vor dieser Zeit aufzuheben. Auch dann handelt es sich nicht um Begnadigung, weil diese einen Strafanspruch voraussetzt. Es sollte jedoch Vorsorge getroffen werden, dass die sichernde Massnahme auch in solchen Fällen gerichtlich aufgehoben werden kann.« Carl Stooss čl., citiran v opombi 27., str. 373, 374.

³⁶ »... Und so müsste die Begnadigung gegenüber den sichernden Massnahmen Anwendung finden oder durch ausdrücklichen Satz im Gesetz ausgeschlossen werden.« Delaquis. Op. cit. Str. 702.

V podkrepitev te določbe navajajo motivi čl. nkz. (str. 47) te-le razloge: »Dvomi morejo nastati v pogledu očuvalnih odredb, kajti ustava govori le o kaznih. Osnutek k. z. stoji na stališču, da je treba v duhu ustave razširiti predsednikovo pravico milosti (»prezidentovo právo milosti«) tudi na te odredbe. Očuválne odredbe ne zasledujejo sicer nikoli smotra povzročiti zlo storilcu, ga kaznovati, temveč hočejo le ščititi družbo pred novimi antisocijalnimi dejanji. Vendar so v resnici za storilca zlo, ki je po okolnostih enako, če ne večje kot kazen. Vsled tega dopušča čl. osnutek v nekaterih primerih izvršitev kazni v očuvalnem zavodu. Prav tako je možnost justične zmote — eden izmed razlogov, s katerimi se utemeljuje pravica milosti — ista kot pri kazni. Osnutek zahteva le, da mora biti v dekretu predsednika republike izrečno povedano, da se milost razteza tudi na očuvalne odredbe. To velja seveda zgolj za očuvalne odredbe, ki se tičejo osebe obsojenca, nikakor pa ne za o d v z e m p r e d m e t o v, ki zadene predmete, ki ogražajo javno varnost ali red, ne glede na izid kazenskega postopanja, včasih celo predmete, ki niso obsojenčeva last. (§ 62).«³⁷

Dočim dopušča čl. nkz. ukinitvev očuvalnih odredb s pravim aktom milosti državnega glavarja, prepušča novi italij. k. z. iz l. 1930 to pravico ministru pravde kot višjemu organu upravnosodne oblasti. »Tudi pred potekom časa, ki ustreza najkrajšemu trajanju, določenemu po zakonu, se sme očuvalno sredstvo, ki ga odredi sodnik, ukiniti (preklicati) z dekretom ministra za pravosodje.« (Čl. 207, odst. 3 italij. k. z.) V motivih italij. k. z. navaja idejni tvorec tega k. z., justični minister Rocco nastopne razloge za to: »Možni so primeri, ko je pravično in koristno, da se ukinejo očuvalne odredbe ob vsakem času, kakor se to dogaja pri kaznih spričo instituta pomilostitve. Ta čin suverenske milosti se nanaša na »kazen«, ne nanaša se pa na po svojem bistvu upravne ukrepe, h katerim spadajo očuvalne odredbe. Bilo je torej treba poiskati sredstva, s katerim naj se doseže ukinitvev očuvalnih odredb, slično kot pri kaznih s pomilostitvijo. To sredstvo bi se moralo prepustiti oblasti, ki naj se prizna ministru za pravosodje, da izdaja odloke o ukinitvi očuvalnih odredb v vsakem primeru in brez ozira na čas. V resnici ni zadržka, da organ vlade ne bi smel v področju pravosodne uprave izvrševati

³⁷ Přípravné osnovy trestního zákona. II. Odůvodnění osnov. Praha. 1926. Str. 47.

pravice, nalične pravici pomilostitve, ki jo ima glede kazni poglavar države. Umljivo je nadalje, da se glede na naravo in smotre take pravice pogoji za njeno izvrševanje ne smejo vnaprej določati, niti pogoj o prestanku stanja nevarnosti, čeprav je po pravici domnevati, da se bo minister v svojih odlokih oziral tudi na to... Odveč je skoraj naglašati veliko praktično važnost te določbe, ki bi utegnila včasih omiliti strogost sistema očevalnih odredb in ki je v večjo jamstvo onim, proti katerim se te odredbe uporabljajo.«³⁸

Čsl. osnutek in italj. k. z. dopuščata torej načeloma izvensodno ukinitvev očevalnih odredb, čeprav se bistveno razlikujeta med seboj glede načina, oblike in organa, ki mu gre ta izredna pravica.

Jugoslovensko pozitivno pravo nima v tem pogledu izrečnih določb. Nova ustava z dne 3. septembra l. 1931 je bila izdana že po uveljavljanju k. z., ki določa poleg kazni še očevalne odredbe. »Kralj ima pravico pomilostitve. P r i s o j e n o k a z e n s m e o d p u s t i t i , z m a n j š a t i a l i o m i l i t i.« (Čl. 30, odst. 2 ustave). Očevalnih odredb ustava v tej zvezi ne omenja. Iz tega se še ne da sklepati, da je zakonodajec namenoma utesnil pravico pomilostitve le na primere prisojene kazni, pač pa, da je prepustil ureditev tega vprašanja normalni zakonodaji. Vendar pa bi bil zaključek, da pomilostitev za očevalne odredbe de lege lata nima pomena, pre nagljen. Za nekatere osebne očevalne odredbe je predhodno prestajanje kazni izrečen pogoj (§§ 51, 52, 55, 56, 57 k. z.). Če odpade vsled pomilostitve ta pogoj sukcesivnega izvrševanja 1. kazni in 2. očevalne odredbe, postane izvršitev izrečene očevalne odredbe nemogoča. Nasprotno pa pomilostitev ne vpliva na izvrševanje očevalnih odredb tedaj, ko zakon ne zahteva take sukcesivnosti. To so: 1. oddaja manj vračunljivih oseb v zavod za zdravljenje ali čuvanje, 2. oddaja v zavod za zdravljenje pijancev (§ 54, odst. 2 k. z.) in 3. zaščitni nadzor, ki se odreja namesto teh odredb.

Vrsto zase tvorijo primeri, v katerih se doba trajanja očevalne odredbe šteje eventualno tudi od dne, ko je bila kazen prestana ali o d p u š č e n a (§§ 54, odst. 2; 58, odst. 2 k. z.). Ti primeri potrjujejo hkrati, da se pomilostitev kot

³⁸ Codice Penale. Relazione del Ministro Guardasigilli (Rocco). Str. 38. Gl. tudi: E. Romano — Di Falco. Commento teorico — pratico del Nuovo Codice Penale. Vol. I. Parte seconda. Roma 1930. Str. 852.

taka nanaša le na kazni, a ne na očuvalne odredbe. Ob sebi je umevno, da pomilostitev nima učinka glede očuvalnih odredb, ki se določajo napram osebam, oproščenim vsled nevrtaunljivosti. To so oddaja v zavod za zdravljenje in čuvanje, zaščitni nadzor, oddaja v zavod za zdravljenje pijancev in prepoved zahajati v krčmo, kolikor so omejnene odredbe izrečene napram nevrtaunljivim osebam. — Stvarna očuvalna odredba, ki jo določa naš k. z. (odvzem izvestnih predmetov iz § 59 k. z.) se ne more ukiniti vsled pomilostitve že iz tega razloga, ker ni kazen (čl. 30, odst. 2 ustave).³⁹

Kar se tiče amnestije, je za vprašanje očuvalnih odredb bistvena le amnestija po izvršeni obsodbi (čl. 30, odst. 1 ustave). Obseg amnestije je širši kot obseg pomilostitve. Z amnestijo se uničujejo pravne posledice kaznivega dejanja z edinim pridržkom, da se ž njo ne smejo kršiti pravice zasebnih oseb do povračila škode. Očuvalne odredbe je smatrati kot posebno vrsto pravnih posledic kaznivega dejanja, ki se torej smejo uničiti z amnestijo, če so obsežene v amnestijskem aktu.⁴⁰ Opozoriti je treba pri tem, da nova ustava z dne 3. septembra l. 1931 ne omejuje več kot Vidovdanska (čl. 50) amnestije le na politične in vojaške delikte, temveč jo razteza na vsa kazniva dejanja vobče.

³⁹ Prof. Toma Živanović se omejuje le na to-le splošno tezo: »Nemoguće je (... pošto to nisu kazne...) pomilovanje od mera bezbednosti, od administrativnih mera (kao što upućivanje u zavod za lečenje ili čuvanje u interesu zdravlja izvršiočevog v smislu č 53 al. 2 k. z.) od objavljivanja presude o trošku krivčevom, kao ni od osude na naknadu štete.« Dr. Toma Živanović. Osnovi krivičnog prava. Opšti deo. Dodatak. Beograd 1930. Str. 88. V istem smislu tudi Laza Urošević. Komentar. Str. 175. O pomilostitvi in amnestiji v Vidovdanski ustavi gl. zlasti: Slobodan Jovanović. Ustavno pravo Kraljevine SHS 1924. Str. 345, 355. — Prof. Dr. Gregor Krek. Grundzüge des Verfassungsrechts des Königreichs der Serben, Kroaten und Slovenen. 1926. Str. 48.

⁴⁰ V nekaterih kraljevskih ukazih o amnestiji so bili izvzeti od amnestije maloletniki, ki so bili s sodnimi razsodbami poslani na prisilno vzgojo (primerj. ukaz o amnestiji z dne 8. junija 1922; št. 30,211. »Služb. Novine z dne 8. junija 1922, št. 123). Slične izjeme od amnestije so po uveljavljanju novega k. z. možne ne samo glede vzgojnih, temveč tudi glede očuvalnih odredb.

O križanju predpisov različnih zakonov v našem kazenskem pravu.*

Dr. Metod Dolenc.

I. Uvod. Na prvem zboru pravnikov celokupne naše kraljevine v Zagrebu l. 1924. so razpravljali tudi o »Zakonodajni tehniki«. Takrat je bila sklenjena soglasno primerna resolucija, ki pa je ostala po dobri polovici *pium desiderium*. Ako bi dandanes na kongresu pravnikov ponovno razpravljali o istem predmetu, bi pač morali ugotoviti še eno nepriliko več kot leta 1924., namreč križanje predpisov različnih zakonov zlasti v kazenskopravni zakonodaji.

Pod takim križanjem razumemo dejstvo, da se nahajajo zakonodajne odredbe v različnih zakonih, ki se tičejo več ali manj istega pravnega vprašanja, pa se med seboj ne ujemajo. (O tako zvanih »antinomijah« v istem zakonu tu ne bo govora.) Utegnejo se križati zakoniti predpisi splošnega kazenskopravnega značaja, pa tudi posebni dejanski stani poedinih zločinov. V nastopnih izvajanjih se hočemo baviti s problemom, kako naj se v praksi takšna križanja tolmačijo, nazadnje pa hočemo izpregovoriti tudi o tem, kaj bi bilo potrebno, da se zakonodajna tehnika v označenem pogledu izboljša.

II. Občni predpisi kazenskega zakonika. Znameniti pravnik Maks Burkhardt je rekel pred 50 leti, da je zakonodajec modrec, ki hoče vse pravično urediti. Vsi zakoniti predpisi naj tvorijo istovrstno (homogeno) izpopolnjujočo se celoto, ki ne kaže niti znatnih vrzeli niti bistvenih navzkrižij, kajti ta celota tvori pravni red v državi. Da mora to še prav posebno veljati za načela, ki so ustanovljena v občnem delu kazenskega zakonika, ni da bi bilo treba šele utemeljevati.

Glede teh načel pa vidimo, da je zavzel baš občni del kazenskega zakonika tako stališče, ki vsaj na videz dopušča razhajanje predpisov občne narave. V § 13. k. z. je namreč določeno, da se predpisi tega zakona (torej tudi »občni« predpisi kazenskega zakonika) ne uporabljajo na osebe, ki jih je kaznovati zaradi storjenega kaznivega dejanja po posebnih zakonih. Ta določba § 13. k. z. mora veljati za osnovo in splošno normo, — ne samo zato, ker je v uvodnih odred-

* Predavanje na društvenem sestanku »Pravnikov« dne 25. februarja 1932., izpopolnjeno na podlagi sledeče mu diskusije.

bah občnega kazenskega zakonika, ampak zlasti še iz nastopnega razloga: Čl. 6. uvod. kaz. zak. z dne 16. februarja 1929, je ustanovil, da ostanejo v veljavnosti trije posebni zakoni, vojaški kazenski zakonik, zakon o tisku in pa zakon o zaščiti javne varnosti in reda v državi, takoj na to pa odredil, da velja občni del kazenskega zakonika izjemno od predpisa njegovega § 13., za vse tri zakone. *Exceptio firmat regulam in casibus non exceptis*. Toda čl. 6. uvodnega zakona h kazenskemu zakoniku itd. ni ostal pri tej izjemi od generalnega predpisa § 13. kaz. zak., ampak je ustanovil še izjemo od te izjeme z odredbo, da velja občni del kazenskega zakonika za navedene zakone (vojaški kazenski zakonik, zakon o tisku in zakon o zaščiti javne varnosti in reda v državi) samo toliko, kolikor se s temi tremi zakoni ne odreja izrečno kaj drugega.

Tu pa trčimo že na vprašanje, v kakšnem konkretnem, praktičnem razmerju sta določbi § 13. k. z. in čl. 6., 2. odst. uv. zak. kaz. zak. glede tistih treh zakonov, ki so ostali v veljavnosti kljub uredbi novega kazenskega zakonika.

A O vojaškem kazenskem zakoniku pač ni treba razmotrivati načeto vprašanje, kajti dobili smo pozneje nov vojaški kazenski zakonik z dne 11. februarja 1930., ki je bil sicer pozneje tudi še enkrat spremenjen, toda ne glede njegove odredbe § 3., da veljajo odredbe kazenskega zakonika z dne 27. januarja 1929. tudi za vojaška kazniva dejanja, kolikor vojaški kazenski zakonik od njih ne odstopa.

B) Glede zakona o tisku pa je stvar ta: Da ustanovimo pomen dodatnega predpisa, po katerem veljajo določbe občnega kazenskega zakonika za delikte po zakonu o tisku, moramo predvsem pibiti, da je zakonodajec, še preden je pravkar omenjeni dodatni predpis v 2. odst. čl. 6. uv. zak. kaz. ustanovil, že v 1. odst. pri št. 2. odredil, da velja »zakon o tisku z dne 6. avgusta 1925 s spremembami in dopolnitvami v zakonu z dne 6. januarja 1929. kolikor ni spremenjen s tem kazenskim zakonikom« (t. j. z zakonikom z dne 27. januarja 1929). (Tu ni govora o »izrečni spremembi, kakor v odst. 2. iste določbe.)

Ključ za rešitev vprašanja, zakaj je zakonodajec določil dvakratno izjemo v istem členu, dobimo po našem mnenju le tako, če smatramo, da se tiče prva izjema v št. 2., 1. odst. čl. 6. uv. zak. kaz. zak. samo posebnega dela kazenskega zakonika. Če namreč pregledamo ves kazenski zakonik, se moremo prepričati, da v njegovem občnem delu

sploh ni prav nobene odredbe, ki bi se tikala naravnost tiskovnega zakona, v posebnem delu pa imamo sedmero določb, namreč v §§ 95., 149., 151., 156., 174., 240. in 288., ki res govoré o tisku kot sredstvu za storitev kaznivega dejanja. V § 149. (natisnena objava iz glavne razprave zoper mlajše maloletnike), § 151. (natisnena objava iz tajne glavne razprave in objava o glasovanju sodnikov), § 174. (natisnjeni oglas o sredstvih za odpravo ploda) in § 288 (natisnena težka kršitev javne morale) je tiskovni zakon, čeprav le deloma, pa vsekako stvarno derogiran in morajo v tem pogledu veljati odredbe kazenskega zakonika. Dejanski stan § 156. k. z. (natisnena strašilna lažna govorica) pa ustanavlja mimo določb čl. 46. zakona o tisku blažji delikt posebne vrste. Takisto gre § 240. k. z. preko vseh določb zakona o tisku in ustvarja v primeri z njimi novoto (reklamni odtiski v obliki papirnatega denarja). Ta dva delikta torej dopolnjujeta zakon o tisku po vsebini. V § 95. k. z. pa je govor o primerih čl. 45. tisk. zak. (razširjanje spisov, seveda tudi uskanih, ki zavajajo ali nasnavljajo na veleizdajniška kazniva dejanja iz §§ 91. do 94. k. z.), glede katerih je za tako izvršitev uporabljati mnogo strožjo kazen.

Vprašanje, ali je pristojnost po zakonu o tisku glede pravkar navedenih sedmero deliktov kaj premaknjena, je treba rešiti takole: Tam, kjer je kazenski zakonik spremenil vsebino odredbe zakona o tisku, ostane vendar le pri pravilu čl. 42. zak. o tisku, da se kaznujejo kazniva dejanja, ki niso omenjena v zakonu o tisku, pa so storjena s tiskom, po zakonu, v katerem so omenjena. *A contrario* pa se mora sklepati: Kjer pa so kazniva dejanja omenjena v zakonu o tisku, jih kaznujejo tiskovni senati. Dejanski stani kaznivih dejanj po §§ 95., 149., 151., 174., 288. k. z. so gotovo omenjeni v zakonu o tisku. Ostanejo torej za te delikte veljavna osnovna načela zakona o tisku in ostane tudi pristojnost tiskovnega senata. Delikta po §§ 156. in 240. k. z. pa nista omenjena v zakonu o tisku. Ostane torej za ti kaznivi dejanji v veljavi občni in posebni del kazenskega zakonika in pristojnost rednih sodišč.

Ko smo torej pojasnili pomen odredbe št. 2., 1. odst. čl. 6. uv. zak. kaz. zak. glede posebej navedenih deliktov, se moramo pa še vprašati, kaj pa je z drugimi odredbami, ki se tičejo deliktov, obravnavanih dvakrat, torej tako v kazenskem zakoniku, kakor tudi v zakonu o tisku, kakor so to n. pr. raznovrstni delikti zoper obstoj države ali žalitve časti itd. Tudi tu moramo logično sklepati, da se tiče št. 2., 1. odst. čl. 6. uv. zak. kaz. zak. samo tistih posebnih delik-

tov, o katerih je izrečno govor v posebnem delu kaz. zak., če so storjeni s tiskom. Kjer pa kaz. zak. ne omenja niti z besedico dejanskega stanu posebnih deliktov glede obstoja države ali žalitev časti, storjenih s tiskom, ampak se ogiblje, da bi jih karkoli omenil, moramo reči, da zakonodajec kot pravični modrec namenoma ni hotel glede določb kazenskega zakonika v posebnem delu ničesar izpremeniti. Zato n. pr. določba § 304. k. z. o opravičljivi zmoti za tiskovne žalilne delikte ne velja. To ima tudi svoj pameten smisel, ker se piscu natisnjene žalitve ali odgovornemu uredniku hoče naprtiti težja odgovornost, ker je žalil ob najširši javnosti.

Ne štejejo pa v to poglavje izpremembe kazenskih sankcij v kazenskem zakoniku. Mislimo na zakon o izpremembah in dopolnitvah zakona o tisku z dne 6. januarja 1929., ki je v svojem čl. 13. prinesel nastopno generalno odredbo: Če so kazni zaradi kaznivih dejanj, določenih v VIII. poglavju zakona o tisku, milejše od kazni, ki jih določata zaradi teh dejanj kazenski zakon (ni zapisano »zakonik!«) in zakon o zaščiti javne varnosti in reda v državi, se kaznujejo ta dejanja po kazenskem zakonu; odnosno po zakonu o zaščiti javne varnosti in reda v državi. Tu nimamo ničesar več opraviti z razlikovanjem dejanskih stanov, ampak gre samo za legalno odredbo novih kazenskih sankcij, za katere se ustanavlja prvenstvo. V navedenem čl. 13. je pogoj, da so dana kazniva dejanja, ki so drugače v obeh zakonih istovetna, samo da so za območje tiskovnega zakona storjena s tiskom. Ali po današnjem stanju popolnoma »istovetnih« kaznivih dejanj (seveda če odmislimo sredstvo storitve) v različnih zakonih ni. Imamo opraviti samo s »skoraj istovetnimi« dejanskimi stani (n. pr. § 95. kaz. zak. in čl. 43. zak. o tisku, § 115. kaz. zak. in čl. 45. zak. o tisku itd.) Prezreti pa ne smemo, da je bil čl. 13. novele k zakonu o tisku takrat, ko je kaz. zak. nastal, že zakonita odredba. Ker se posebni del kaz. zak., ki je bil proglašen tri tedne pozneje, ni dotaknil te materije, je ostalo pač pri določbi čl. 13. novel. zak. o tisku, seveda smiselno tako, da ni veljal samo za tiste kazenske zakonike raznih pravnih območij, ki so bili dne 6. januarja 1929. v veljavi, ampak za vsak bodoči kazenski zakon, torej tudi za kazenski zakonik z dne 27. januarja 1929., z njegovo novelo z dne 9. oktobra 1931. itd.

Pri taki razlagi smo prebrodili težkoče glede dodatka k št. 2., odst. 1., čl. 6 uv. zak. kaz. zak., in menda ne bo moči očitati, da smo delali logiki nasilje. Celo raz stališče krimi-

nalne politike, ki naj jo modrec zakonodajec zavestno usmerja, pri taki razlagi pač ne bo tožbá.

Poglejmo sedaj odredbo, da velja občni del kaz. zak. tudi za zakon o tisku, »kolikor se s tem zakonom izrečno ne odreja kaj drugega«. Tu je treba dvakrat podčrtati, da gre za uporabo predpisov *občnega dela* kaz. zak. z dne 27. januarja 1929. in da se vprav ta odredba dopolnjuje še z nadaljnjo odredbo v čl. 8. uvod. kaz. zak., da je smatrati v zakonu o tisku kazen zapora za »zapor«, a ne za »strogi zapor« po kazenskem zakoniku. Menimo celo, da je bil vprav zakon o tisku neposredni povod za besedilo 2. odst. čl. 6. uv. kaz. zak. Ni namreč mogoče, da bi bil zakonodajec mogel opustiti, da zavzame jasno stališče k najvažnejšemu, tri tedne pred obnarodovanjem kazenskega zakonika z dne 27. januarja 1929. legalno ustanovljenemu novemu predpisu o kazenskopravni odgovornosti za kazniva dejanja, storjena s tiskom.

Vprav ta odgovornost se temeljito razlikuje in poostruje, a teh poostritev zakonodajec v danih prilikah, kakor rečeno, tri tedne po odpravi Vidovdanske ustave, prav gotovo ni hotel ovreči. Za to je dejal, da občni del kazenskega zakonika velja, kolikor se z zakonom o tisku izrečno ne odreja kaj drugega. Ta »kaj drugega« (»što drugčije«) v zvezi z »izrečno« (»naročito«), daje smisel, da gre za nekaj, kar je za dotično zakonito odredbo posebno važno, značilno in odločilno, to pa glede na *ratio legis*, ne pa glede običajnih, za vsak zakon s kazenskopravno vsebino enako pomembnih skupnih določb. Na ta način smemo reči, da je trajanje zaporne kazni po zakonu o tisku, ki sega do 10 let, pač odpravljeno in na 5 let najvišjine reducirano, da pa je nasprotno ohranjena specifična tiskovnopravna odgovornost.

Seveda pa ni povsod *prima facie* jasno, kaj veljaj za specijalno prikrojeno, kaj za normalno zamišljeno odredbo. Vzemimo n. pr. vprašanje, ali velja določba občnega dela kaz. zak., da se kaznuje malo m a r n o storjen delikt samo, če zakonita norma v dejanskem stanu tistega delikta to izrečno določa. Po prvotnem besedilu zakona o tisku z dne 6. avgusta 1925 o tem ni bilo govora. Novela zakona o tisku z dne 6. januarja 1929. pa je prinesla izrečno določbo, da se ravna odgovornost za kazniva dejanja predvsem po občnem kazenskem zakoniku, če te ni moči ugotoviti, pa tudi po zakonu o tisku. Torej gre stvar presojeti tako, da se mora za odgovornost po kazenskem zakoniku presumurati potrebnost naklepa, da pa nista odločilna niti *dolus*, niti *culpa*, če

gre za odgovornost »*par cascades*«. — Ali vzemimo vprašanje o z a s t a r a n j u. Po občnem delu kazenskega zakonika traja rok za objektivno zastaranje pri prestopkih, za katere ni predpisan zapor preko enega leta, — dve leti, a pravica vložiti tožbo, zastara v 3 mesecih *a die scientiae facti et auctoris*. Pri tiskovnih deliktih je doba za objektivno zastaranje po čl. 89 zakona o tisku izrečno obdržana tako, kakor jo ustanavlja kazenski zakonik; za subjektivno zastaranje pa je v istem členu določena doba enega leta od dne natiska. Tu se upošteva pač posebno široka javnost glede občinstva, pri čemer prizadeti žaljenec vendar ne more zahtevati, naj bi se mu ohranila pravica, vložiti tožbo, leto dni odtelej, ko je on zvedel za kaznivo dejanje, celo tedaj, ko bi se to zgodilo šele proti koncu objektivne zastaralne dobe, ko je že ves drugi svet na to stvar pozabil. Saj traja pravkar omenjena doba pri najpriprostejši kleveti 5 let! Odločili se bomo torej, da za tiskovne delikte predpis občnega dela kazenskega zakonika o zastaranju pravice, vložiti tožbo, ne velja, pač pa velja s p e c i j a l n a odredba zakona o tisku. Ako pa na drugi strani pogledamo odredbo istega zakona o tisku v čl. 89., da veljajo odredbe občnega kazenskega zakonika o poskusu, o izredni milosti, o povratku, bomo takoj videli, da je zakonodajec inace namenoma obdržal splošne predpise kazenskega zakonika v veljavnosti, da je torej dandanes poskus samo po čl. 51. zak. o tisku kazniv, drugod pa nikjer; da »izredne milosti« ni več; da se sme pač ob zmanjšani storilčevi vračunljivosti tudi po zakonu o tisku kazen po svobodni oceni omiliti (n. pr. če je pisec pamfleta ali odgovorni urednik kronični *potator*); dalje, da se sme kazen že radi ene same olajševalne okolnosti v okviru § 71. kaz. zak. omiliti; dalje, da se sme ob povratku po § 76., odst. 2. k. z. kazenska sankcija podvojiti, pri zaporu pa vendar le v okviru najmanjšine 5 let; končno, da se sme in mora kazen pri vzajemnem steku tiskovnih deliktov odmeriti po pravilih za stek kaznivih dejanj, navedenih v §§ 61., 62. kaz. zak. itd., itd. Prav to mora veljati tudi za institut pogojne obsodbe; za nas ni dvoma, da sme spričo čl. 6. uvod. zak. kaz. zak. v zvezi s čl. 73. in 89. zakona o tisku izreči tudi tiskovni senat pogojno obsodbo. Pri označeni razlagi si bo praksa utrla pot, ki ne bo protivna pravilom logike. Seveda bo odločala judicijalna in ne — legalna interpretacija. Ne trdimo, da je zakonodajna tehnika, ki prenaša odgovornost za pravilno tolmačenje zakonodajčevih odredb vseprek na rame sodnikov, posebno odlična, zlasti, kjer gre za temeljna vprašanja glede krivde. Ipak se utegne

najti zadovoljiv izhod vsaj tedaj, ko bo nastopila enotna judikatura kazenskega pravosodstva po edinstvenem kasačijskem sodišču. Dotlej seveda enotno tolmačenje in enakost vseh državljanov pred zakonom nista zagotovljena.

C) Nadaljujemo podrobno analizo določbe odst. 2. čl. 6., uv. zak. kaz. zak. glede zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi. Tu moramo predvsem ugotoviti, da je zakonodajec v ekspoziciji glede osnutka za kazenski zakon dne 27. aprila 1926. obetal, da bo kazenski zakonik obsegal tudi vse delikte glede zaščite države, da ga je pa prehitela politična situacija ter je dne 6. januarja 1929. vendarle posegel po formalno novi izdaji zakona o javni varnosti in reda v državi. Nova izdaja tega zakona nosi celo nov citat z dne 6. januarja 1929. ter se v njej nje gov. predhodnik, zakon z dne 2. avgusta 1921., niti ne omenja. In vendar je ostalo iz pravkar navedenega predhodnika nespremenjeno tisto besedilo, ki se tiče razmerja med kazenskimi zakoni — dne 6. januarja 1929. jih je bilo še šestero — in med zakonom o javni varnosti in redu v državi. To besedilo odreja (čl. 19. leg. cit.): 1. da so vsa kazniva dejanja po čl. 1. zak. o zaščiti javne varnosti in reda v državi »zločinstva po kazenskem zakonu«; 2. da se občni del kazenskega zakonika za kraljevino Srbijo (§§ 1.—81.) uporablja vseskozi na kazniva dejanja po zakonu o javni varnosti in redu v državi, izvzemši določbo § 58. srb. kaz. zak., tako da se sme izreči smrtna kazen tudi nad krivcem, ki je izpolnil vsaj 18 let; 3. da prestanejo veljati vse odredbe iz občnega kazenskega zakonika in drugih kazenskih zakonov, kakor tudi zakona o tisku, o društvih in shodih, zakona o posesti in nošenju orožja in vseh drugih zakonov, če so protivne temu zakonu; 4. da se na kazniva dejanja po zakonu o zaščiti javne varnosti in reda v državi, ki so storjena s tiskom, uporabljajo predpisi zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi.

Če hočemo razumeti pomen odst. 2., čl. 6. uv. zak. kaz. zak., moramo imeti pred očmi pač tisto pravno stanje, ki je bilo ob razglasitvi uvodnega zakona dne 16. februarja 1929. Takrat je bil že izdan kazenski zakonik z dne 27. januarja 1929. Toda zbog tisti čas veljavne določbe čl. 19. zak. o zaščiti države, da veljaj občni del edinstvenega kazenskega zakonika za delikte po zakonu o zaščiti javne varnosti in reda v državi, vendar z izjemo glede izrekanja smrtnih kazni na osebah, starih že 18 let, je bilo treba ustanoviti še neko specialno odredbo. Potrebno je bilo tudi glede zakona o tisku ustvariti posebno določbo

glede veljavnosti specifično tiskovnopravnih odredb o odgovornosti, zato je bil izrečen skupen, za oba zakona veljaven dodatek »kolikor se z njimi (t. j. z zakonom o tisku in z zakonom o zaščiti javne varnosti in reda v državi) izrečno ne odreja kaj drugega«. Za nas je jasno, da dodatek »kolikor se z njim izrečno ne odreja kaj drugega« misli samo na odredbe občnega dela kazenskega zakonika, torej pri zakonu o zaščiti javne varnosti in reda v državi samo na izjemo glede izrekanju smrtni kazni, dočim se tisti člen zak. o zaščiti države, ki pravi, da prestanejo veljati protivne odredbe kazenskega zakonika, nanaša na ostale odredbe kazenskega zakonika izven občnega dela. V zakonu o zaščiti javne varnosti in reda v državi je vse polno specijalnih deliktov, njih veljavnost moramo priznati, čeprav se hudo križajo z dejanskimi stani posebnega dela kazenskega zakonika. Ne smemo pa prezreti ozkega stika med specijalnimi delikti zakona o zaščiti javne varnosti v državi in med obćim delom kaz. zak. Kar smo ugotovili za pravilno razlago glede razmerja med zakonom o tisku in kazenskim zakonikom po smislu čl. 6., 2. odst., uv. zak. kaz. zak., tudi v pogledu na razmerje med zakonom o zaščiti javne varnosti in reda v državi in kazenskim zakonikom ne more in ne sme biti drugače. Tudi tu smemo smatrati, da z odredbami občnega dela kazenskega zakonika samo tiste odredbe o zaščiti javne varnosti in reda v državi niso razveljavljene, ki se nam prikazujejo izrečno kot specijalne odredbe, ustanovljene zato, da se doseže svrha tega zakona. V tem pogledu imamo sicer, kakor že večkrat navedeno, izrečno odredbo glede izrekanja smrtni kazni na starejših maloletnikih, ki so dosegli že starost 18 let, kar naj oćividno pojača strašilno funkcijo kazni pri mladostnih osebah, — nimamo pa prav nobenega nadaljnjega spomina o kakšnih drugaćnih občnih odredbah, ki bi se ne zlagale s pravnim stanjem občnih delov tistih kazenskih zakonikov, ki so veljali ob obnarodovanju zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi dne 6. januarja 1929. Ta ugotovitev je posebne vaźnosti glede doloćanja kazni. Če je čl. 12. zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi z dne 6. januarja 1929. odredil za potepuhe, pijance itd. poleg glavne tudi še stransko kazen, da je dopustno, oddati jih v prisilno delavnico, odnosno za maloletne zloćince, stransko v zgojno kazen, da se oddajo v zavod za vzgajanje, konćno za osebe, ki motijo red in mir, stransko kazen izgona, onda vse to dne 6. januarja 1929. ni imelo nobenega specijalnega, karakteristićnega pomena, ampak je

bilo le dopolnilo določb o kaznovanju v poedinih dne 6. januarja 1929. veljavnih kazenskih zakonih. Saj takrat, dne 6. januarja 1929., pravnega instituta očuvalnih odredb v nobenem od veljajočih kazenskih zakonikov nismo imeli..., marveč le kazni, glavne in stranske; drugega nič. Te dopolnitve pa so postale nepotrebne s kazenskim zakonikom z dne 27. januarja 1929., ki je zedinil vse glavne in stranske kazni in prinesel nov pravni institut očuvalnih odredb, in pri najboljši volji ne bi mogli misliti, da tiči v teh gori omenjenih s t r a n s k i h s a n k c i j a h kaj specifičnega za zaščito javne varnosti in reda v državi. Kdo bi smatral tudi še po 27. januarju 1929. izgon za posebno kaznovalno sredstvo ali oddajo nedoletne osebe, stare do 21. leta, v zavod za vzgajanje za posebno stransko kaznovalno sredstvo, ko se takšna po vsem modernem svetu več ne priznava? Ponovno omenjeni dodatek »kolikor se izrečno z zakonom o zaščiti javne varnosti ne odreja kaj drugega« se ne more nanašati na sistem kaznovanja vobče. Nasprotno, baš ta sistem se usvaja i n a č e p o p o l n o m a, le glede izrečno določene izjeme o izrekanju smrtne kazni nad maloletnimi osebami, ki so izpolnile že 18 let, ne. Nikako ne smemo odredbe »kolikor se izrečno kaj drugega ne odreja« v čl. 6., odst. 2. uv. zak. kaz. zak. širje razlagati, ker gre za izjemo od splošne odredbe, da veljaj občni del k. z. O b t a k š n e m t o l m a č e n j u p a o d p a d e t u d i o d d a j a v p r i s i l n o d e l a v n i c o k o t k a z n o v a l n o s r e d s t v o, a na njeno mesto stopi očuvalna odredba prisilne delavnice. Ministrstvo pravde je sicer zavzelo v svojem razpisu z dne 17. januarja 1930. br. 2439. drugačno stališče. Toda njegova razlaga je povsem kriva in jo sodišča ne smejo usvajati, razen če gre za pravnomočne sodbe iz časa pred veljavnostjo kaz. zak., to je pred 1. januarjem 1930. Kakor smatramo kot po sebi razumljivo, da se je morala določba o veljavnosti občnega dela kazenskega zakonika za Srbijo v uv. zak. kaz. zak. spremeniti radi uveljavljenja občnega dela kazenskega zakonika izza 1. januarja 1930., prav tako po sebi razumljivo pa se nam zdi, da ni bil namen, dati večji ali manjši obseg v primeru s prejšnjim čl. 23. zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi z dne 6. januarja 1929. in da se nanaša n j e g o v čl. 24. v g l a v n e m n a o d r e d b e p o s e b n e g a d e l a k a z e n s k e g a z a k o n i k a. Sicer bi antiteza med čl. 23., odst. 2., in 24. zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi ne bila potrebna in posebej ustvarjena. Baš dejstvo, da je zakonodajec izdal novelo k zakonu o zaščiti javne

varnosti in reda v državi dne 1. marca 1929., torej že po uvodnem zakonu h kaz. zak. itd., pa se o tej priliki ni niti z besedico dotaknil vprašanja veljavnosti določb tega zakona v primeru z odredbami občnega dela kaz. zakonika, kaže jasno, da je pač hotel dodati še nekatera nova kazniva dejanja, drugače pa na pravnem stanju, ustvarjenem z medčasnim obnarodovanjem kazenskega zakonika in uvodnim zakonom h kazenskem zakoniku itd. ni hotel ničesar spremeniti.

III. Neuporabnost občnega dela kazenskega zakonika. Če pravi § 13. k. z., da se predpisi tega zakona, torej kazenskega zakonika, ne uporabljajo na osebe, ki jih je kaznovati zaradi storjenega kaznivega dejanja po posebnih zakonih, onda se vprašamo, kaj pa naj pride pri teh posebnih kazensko-pravnih zakonih na mesto predpisov občnega kazenskega zakonika? Na prvi pogled porečemo pač to, kar je v posebnih zakonih odrejeno, pa najsi je v nasprotju z občnim ali posebnim delom kazenskega zakonika. Razumljivo je, da v tem pogledu zakonodajno-tehnična izvedba zakonov s kazensko-pravno vsebino ni bila vseskozi enega kova, zlasti ne iz časov pred veljavnostjo edinstvenega kazenskega zakonika. Razlikovali bi v tem pogledu trije tipov: a) stranske zakone, ki sami izrečno in jasno odrejajo, da naj se uporabljajo za njihove posebej ustanovljene delikte v polnem obsegu občni predpisi kazenskega zakonika; b) stranske zakone, ki ustanavljajo pravkar označeno normo mimogrede, pa prinašajo vendar le še posebne odredbe, ki odstopajo od občnih; c) stranske zakone, ki sploh ničesar ne govoré o tem, katere odredbe naj veljajo.

Podati hočemo samo nekoliko primerov teh tipov; vseh stranskih zakonov ni moči preresetati, da ne zaidemo preveč v ponavljanja.

K a): Čisti tip veljavnosti občnega dela kaz. zak. pomenja zakon o pobijanju nelojalne konkurence z dne 4. aprila 1930., ki pravi v § 27, izrečno, da naj se na tu ustanovljen posebni delikt uporabljajo predpisi kaz. zak., za postopek pa predpisi s. k. p. Pravtako zakon o izkoriščanju vodnih sil z dne 30. junija 1931., ki pravi, da se postopek vrši po veljavnih predpisih za prestopke. V to skupino spadajo tudi tisti zakoni, ki enostavno določajo, da sodijo kazniva dejanja kot pregreške sodišča, ki so pristojna za sojenje pregreškov, kakor n. pr. zakon o zaščiti industrijske svojine z dne 17. januarja 1922., dasi pravi vprav ta zakon še posebej, da veljajo »glede povratka, steka in zastaranja

predpisi kazenskega zakonodajstva za take pregreške.« Ni pa mogoče misliti drugače, nego da velja občni del kazenskega zakonika tudi še drugod, n. pr. glede pogojne obsodbe, ker bi nastal inace zakonodajni *vacuum*, kar bi bilo *nonsens*.

K b): K drugi vrsti primerov, — rekli bi jim mešanitip, — spadajo zlasti zakoni iz novejšje dobe. Tu so se pojavile različne inačice. Tako ima zakon o pobijanju zlorab v službeni dolžnosti z dne 30. marca 1929. odredbo, da veljajo za kazniya dejanja, določena v njem, predpisi občnega dela kazenskega zakonika, pa ne vsi: ne veljajo odredbe o očuvalnih sredstvih, o pogojni obsodbi, o rehabilitaciji. To sledi jasno iz določb čl. 4. v zvezi z čl. 18. nav. zak. Tudi za postopek glede teh deliktov je pristojnost urejena drugače kot za delikte po kazenskem zakoniku (gl. čl. 6. do 8.) — Samo nekatere odredbe iz občnega dela kazenskega zakonika so izpremenjene v zakonu o volitvah narodnih poslancev z dne 10. septembra 1931. Ta odreja pač, da se smatrajo vsa po njem ustanovljena kazniya dejanja za prestopke in da jih sodijo sodišča, najmanjina denarnih kazni pa je, pač čudno, določena drugače, n. pr. z Din 30 namesto Din 25 po k. z. Tudi je s kaznijo zopora združena izguba »državljanске časti«, ki pa po svoji funkciji ne more pomeniti nič drugega nego izgubo častnih pravic v smislu § 47. k. z. Zakon pa je ustanovil poleg izgube častnih pravic še posebej izgubo same aktivne volilne pravice, pa za drugačne dobe kot k. z.

Od starejših zakonov hočemo navesti kot posebno inačico, ki spada le-sem, to-le: Zakon o pobijanju draginje življenjskih potrebščin in brezvestne spekulacije z dne 30. decembra 1921 pravi v čl. 16., da se kazen zopora ne sme izpreminjati v denarno kazen, čl. 20., da zastaranje teh deliktov nastopi v enem letu od dne dejanja, ako se ne uvede preiskava. Spričo predpisa § 13. k. z. moramo smatrati, da so te izjemne odredbe še vedno veljavne. Prav tako sklepamo, da je ostala veljavna tudi kvalifikacija deliktov po tem zakonu kot prekrškov, ki spadajo pred sreska sodišča.

Toda niti v tem niti v drugih primerih mešanega tipa nismo zasledili izčrpnih predpisov, ki bi pomeniali zaokroženo celoto predpisov občnega značaja. Poysod ostane še dober del predpisov občnega značaja, ki jih mora sodnik imeti, če hoče sploh soditi take delikte. Tudi tukaj bi pomenil vsak *vacuum* — *nonsens*. Zatorej moramo sklepati, da glede ostalih odredb, ki v tem zakonu niso

drugače urejene, vendar le veljajo predpisi občnega dela kazenskega zakonika.

K c): Kot primer tretje vrste, tip brez posebnih odredb glede predpisov iz občnega dela materialnega kazenskega zakonika, moremo navesti zakon o odvetnikih z dne 17. marca 1929. Ta ustanavlja v § 120. delikt zakotnega pisaštva, pa odreja samo, da je to kaznivo dejanje, ki se kaznuje z denarno globo do 1500 Din ali z zaporom do 2 mesecev ali z obema kaznima. O tem, kateri občni materialnopravni predpisi veljajo za ta delikt, ne najdemo nobene besede. (Na ta § 120. odvet. zak. se sklicuje vzporedna odredba v zakonu o notarjih z dne 26. septembra 1930., ne da bi kaj novega pristavila.) In vendar moramo smatrati kot zakonodajčev namen, da naj veljajo predpisi občnega dela kazenskega zakonika tudi za delikt zakotnega pisaštva iz odvetniškega kakor tudi notarskega zakona, ker je odredil, da je za sojenje pristojno sresko sodišče po odredbah zakona o sodnem kazenskem postopku.

Če se ozremo sedaj po vseh treh tipih posebnih kazenskoopravnih zakonov hkratu, je moči ugotoviti nastopno:

Po § 1 s. k. p. sme za kazniva dejanja tako po kazenskem zakoniku kakor tudi po posebnih zakonih izreči kazen in očuvalne odredbe samo pristojno sodišče na podlagi postopka po sodnem kazenskem postopniku. Ta sodni kazenski postopnik predpostavlja eksistenco kazenskega zakonika in njen naslonjen baš glede osnovnih pojmov kazni, očuvalnih sredstev, vračunljivosti, predloga za kaznovanje, odobritve pregona, pogojne obsodbe, zasebne tožbe, zastaranja, rehabilitacije itd.

Uporabnosti posameznih občnih predpisov kazenskega zakonika ne smemo pretekati tam, kjer posebni zakon vprav v tem posameznem pogledu ne odreja sam nič drugega. Sicer bi prišli do absurdnega rezultata, da zategadelj sploh ne bi bilo občnih odredb o sojenju takih deliktov.

Pa tudi glede posebnih odredb v posebnem delu kazenskega zakonika bi imeli precej odredb, ki bi se ne mogle izvajati, ako bi se odredba § 13. k. z. dobesedno do skrajnosti negativno tolmačila. Kdor n. pr. ovadi oblastvu lažno zoper svoje prepričanje, da je storila oseba kaznivo dejanje po zakonu o volilnih imenikih z namero, da bi se začelo zoper njo kazensko ali disciplinsko postopanje, postane li kazniv po § 139 k. z.? To je čisto jasno! In vendar bi bilo

moči tolmačiti § 13. k. z. bukvalno tako-le: Predpis kazenskega zakona, (torej v danem primeru § 139. k.) se ne uporablja na osebo, ki jo je kaznovati zbog delikta, storjenega po zakonu o volilnih imenikih, ki je pač gotovo takšen poseben zakon, ker določa posebne delikte. Vprav tu se pokaže, da navzlic besedilu § 13. k. z. *implicite* vendar veljajo načela občnega dela kazenskega zakonika za vse tiste zakone, ki nimajo drugih posebnih občnih predpisov in da bi odredba čl. 6., odst. 2., uv. zak. kaz. zak. spadala smiselno — seveda brez tistih besed »izjemno od predpisov njegovega § 13.« —, bolje v občni del kaz. zakonika. Da zakonodajec v § 13. k. z. ni govoril o tem, da predpisi kazenskega zakonika ne veljajo, ampak le da se ne uporabljajo, je pač nekakšna *reservatio mentalis*, ki kaže, da se je zavedal, da brez veljavnosti obilnih odredb kazenskega zakonika pri drugih zakonih s posebnimi delikti ne pojde.

IV. Križanje dejanskega stanu po edinih kaznivih dejanj iz različnih zakonov. Nastopno ne govorimo več o občnem delu kazenskega zakonika, ampak o poedinih dejanskih stanih. Vendar pa izhajamo s stališča, da so pravilna naša doslejšnja izvajanja glede razmerja med raznimi zakoni, kar se tiče uporabljanja splošnih, temeljnih predpisov.

Razlikovati je treba glede posameznih kaznivih dejanj na eni strani primere, a) kjer je zakonodajec namenoma dopustil križanje dejanskih stanov kaznivih dejanj in je to jasno izrazil, na drugi strani pa b) takšne primere, kjer takšen namen ni izražen.

K a): V prvo vrsto primerov spadata predvsem zakon o tisku in zakon o zaščiti javne varnosti in reda v državi. Za delikte iz zakona o tisku smo v prvem delu naših razmotrivanj prišli do ugotovitve, da ostane v vseh primerih, kjer ni derogacije z določbami v posebnem delu kazenskega zakonika, pri *noli me tangere* odredb zakona o tisku, pa če se oba zakona še tako razhajata, n. pr. glede klevete umrlih, oprostilne okolnosti za opravičljivo zmoto in pod. Tiskovne delikte naj sodijo tiskovna sodišča. Glede idealnega ali realnega steka je po odredbah čl. 42. in 76. zak. o tisku sploh izključeno, da bi prišli pred isti senat hkratu delikti iz kazenskega zakonika in iz zakona o tisku. To so zavestno ustvarjene posledice enumeracijske metode navajanja kaznivih dejanj v zakonu o tisku. Navzkrižja, ki se pokažejo med dejanskimi stani obeh zakonov, ostanejo navzkrižja. Edino glede sankcije smo dobili po noveli k zakonu o tisku

z dne 6. januarja 1929. znani predpis čl. 13., da veljaj težja kazen kazenskega zakonika, če je v tiskovnem zagrožena samo blažja.

Kaj pa naj velja, če se ne dá točno ugotoviti, ali se krijeta oba delikta, oni iz kazenskega zakonika in oni iz zakona o tisku? Ker pravi čl. 13. nav. zak., da veljaj njegova norma samo glede kazni, ki jih določa zaradi teh dejanj — torej dejanj istovetnih po vsebini, a različnih samo po načinu storitve — gre za presojo, ali obstoji identičnost dejanskega stana po vsebini. Po našem mnenju ni zahtevano, da je celotna odredba identična po obsegu. Utegne priti do tega, da dejanski stan ene odredbe v kazenskem zakonu, z drugimi besedami enega paragrafa, krije samo del ene odredbe ali člena v zakonu o tisku, da pa imata v različnih okvirih po izvestnem delu skupno in identično vsebino. Moremo pa dobiti tudi primer, da je okvir ene odredbe širši, pa krije celotno vso odredbo drugega zakona. Zakon o tisku pravi n. pr. v čl. 43., kdor izpodbada s tiskom na izvršitev takega kaznivega dejanja iz občnega kazenskega zakona, ki se kaznuje s smrtjo, robijo ali zatočenjem, daljšim od petih let, a vkljub nastali nevarnosti ne nastopi posledica kazni po kazenskem zakoniku (torej tako, da nasnovanje individualno določenih oseb ni uspelo), ta se kaznuje z zaporom do petih let; če pa gre izpodbada nje na izvršitev kaznivega dejanja, ki se kaznuje z robijo ali zatočenjem do petih let samo z zaporom ali v denarju (pod enakimi pogoji glede posledic), nastopi kazen zapora do treh let. V tem širšem okviru je manjši obseg kaznivih dejanj zajet, namreč obseg tistih dejanj, ki so navedena v § 95. k. z. Kdor torej zavaja ali nasnavlja z razširjanjem spisov — to so pač tudi tiskovine! — na izvršitev kakšnega dejanja iz §§ 91. do 94. k. z., navedena v § 95. k. z., — se kaznuje, dasi niso nastopile nobene zle posledice, z robijo ali zatočenjem do 10 let. Identičnost kaznivega dejanja je glede nasnoveh kaznivim dejanjem po §§ 91. do 94. k. z. ne glede na način izvršitve jasna. Primeri takih dejanj, storjenih s tiskom, se torej kaznujejo s kaznijo robije ali zatočenja do 10 let, ali sodi jih tiskovni senat. Za nasnavljanje k drugačnim deliktom pa veljata čl. 43., 44. tisk. zak. naprej. Takih in enakih primerov bi mogli navesti še celo vrsto. Povsod gre za *interpretatio iudicialis*, ker je zakonodajec sam namenoma zavrgel *interpretatio legalis*, ki bi bila marsikje bolj umestna. Če sodnik dvomi o istovetnosti dejanskih stanov, uporaba čl. 13. novel tiskovnega zakona pač ni dopustna. *In dubio pro reo.*

Prav posebno težki primeri križanja dejanskih stanov kaznivih dejanj so ustanovljeni v pogledu na zakon o zaščiti javne varnosti in reda v državi. Ta zakon je odredil: 1. da je soditi njegova kazniva dejanja celo tedaj po predpisih tega zakona, če so storjena s tiskom; 2. da vse odredbe, ki so v kazenskem zakoniku, kakšnem drugem kazenskem zakonu, kakor tudi v zakonu o društvih in shodih, o zakonu o posesti in nošenju orožja in v drugih zakonih, prestanejo veljati, če so protivne odredbam zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi.

K temu je treba pripomniti dvoje. Prvič: Delikt po zakonu o zaščiti javne varnosti in reda v državi, storjen s tiskom, je lahko v polnem soglasju z deliktom, navedenim v zakonu o tisku, ali pa je z njim samo v delnem soglasju. Če je dejanski stan po zakonu o tisku širši, veljajo njegove določbe, kolikor gre za kazniva dejanja izven okvirja zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi. Za taka kazniva dejanja odredba čl. 13. noveliranega zakona o tisku ni upoštevna. Kjer je pa identiteta dejanskih stanov po obeh zakonih ugotovljena, pa velja *eo ipso* odredba mnogokrat omenjenega čl. 24. zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi. Odredba čl. 13. noveliranega zakona o tisku glede uporabe strožje kazni dejansko torej nima prave udeleževalne možnosti.

Drugič: Glede gori navedene derogativne klavzule pa moramo predvsem navesti, da stoji pač v skladu z odredbo čl. 6., odst. 1., št. 3., uv. zak. kaz. zak., da pa moramo tej klavzuli pripisovati pomen blanketne norme tako, da se nanaša vobče tudi na odredbe odslej nastalih novel h kazenskemu zakoniku. Kar pa velja za bodoči kazenski zakonik, bi pač moralo veljati tudi za bodoče zakone o tisku, o društvih in shodih itd. Ali to se ni obistinilo. Zakon o društvih in shodih in posvetih z dne 18. septembra 1931. je n. pr. ukinil v § 42. vse odredbe zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi, kolikor se protivijo njegovim lastnim odredbam. Prišlo je torej do različnega upoštevanja omenjene derogatorne klavzule *pro futuro*: Odredbe kazenskega zakonika nimajo derogatorne moči kot *lex posterior*, zakon o društvih, shodih in posvetih pa je dobil in ima tako moč. Praksa se bo držala zakonodajčevega časovno pozneje izdanega imperativa, teorija pa se bo okoristila s tem momentom pri rešitvi nekaterih zamotanih vprašanj, ki nastanejo o takem križanju. kakor bomo takoj videli.

Vzemimo n. pr. vprašanje o veljavnosti odredbe čl. 12., odst. 1. do 3. zak. o zaščiti javne varnosti in reda v državi.

Že spredaj navedeni razpis min. pravde z dne 17. januarja 1930. si je stvar precej enostavno zamislil: Ker je zakonodajec v čl. 6. uv. zak. kaz. zak. odredil, da ostane zakon o zaščiti javne varnosti in reda države v polni veljavnosti, je torej njegov čl. 24., na podlagi tega pa tudi njegov čl. 12. ostal v veljavnosti. Toda razpis je prezrl to-le: Celokupni okvir odredb odst. 1. do 3. čl. 12. zakona o javni varnosti in reda v državi spada v obseg, ki je nerazdružljivo zajet v problemu občne zaščite človeške družbe pred zločinci. To je bila prva in poslednja *ratio legis* o zaščiti javne varnosti in reda v državi. Ta *ratio* pa je eden izmed glavnih idejnih temeljev novega kazenskega zakonika, ki je ustanovljen, kajpada, v **občnem** delu kazenskega zakonika. Čim pa odreja uv. zak. kaz. zak., da velja za zakon o zaščiti javne varnosti in reda v državi **občni** del kazenskega zakonika, kolikor ne odreja baš poslednje navedeni zakon izrečno kaj drugega, moramo sklepati, da je zakon o javni varnosti in redu v državi imel materialnopravno pač namen zaščititi javno varnost v državi, da pa **ni** imel namena ustanavljati na novo prisilne delavnice ali zavoda za vzgajanje kot posebne naprave za izvedbo samostojne sankcije. Zakonodajec, ki je ustanovil določbo čl. 6., odst. 2. uv. zak. kaz. zak. se je moral zavedati, da je ustanovil že prej odredbo § 158. k. z. in da se ta odredba krije glede pojma delomrznosti, izvirajoče iz potepanja ali iz vlačuganja ali iz igranja na slepo srečo s pojmom opuščenja preživljanja na pošten način ob potepanju ali razuzdanem življenju, da pa je ustanovil tudi v § 52. k. z. posebno očuvalno sredstvo, ki se odreja nad osebami, nagnjenimi k izvrševanju kaznivih dejanj, kakor so to tudi osebe, ki so navedene v čl. 12. zakona o javni varnosti in reda v državi. Zakonodajec ne bi bil niti pravičen, niti modrec, če bi bil hotel vzdržati obojna delikta hkratu, še manj pa vzdržati določbe o deliktu po novem besedilu kaz. zak., ki bi se spričo čl. 24. zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi sploh ne smela uporabljati. Zlasti velja to za odst. 2. ponovno navedenega čl. 12., ki govori o maloletnih osebah, ki so grešile z življenjem v delomrznosti. Tu bi morali, če bi čl. 24. zak. o zaščiti javne varnosti in reda v državi dobesedno strogo tolmačili, sklepati, da niti odredbe kazenskega zakonika niti odredbe sodnega kazenskega postopnika ne veljajo, ker se glasé tako v pogledu odgovornosti mlajših maloletnikov, kakor tudi glede posebnega načina postopka zoper nje z odredbo vzgojnih odredb vse drugače kakor

čl. 12. citiranega zakona. Zakonodajec, ki je hotel, da se uporabljata občni del kazenskega zakonika tudi za kazniva dejanja iz zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi, ni mogel hkratu hoteti, da naj ostane dejanski stan, kakor je bil ob času obnarodovanja zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi podan, v veljavnosti kot generalna norma, ker zanj zagrožena sankcija ni več uporabna. Saj ni niti izrečno kot specifična norma ustanovljena, niti sploh kot takšna spoznavna, niti vobče dejansko potrebna. (Prim. št. V. »razporeda za upotenje oseb v zavode za izvrševanje očevalnih sodb« z dne 29. decembra 1929., Sl. N. II/12., kjer ministrstvo pravde samo imenuje sankcije iz »§ 12.«, prav »čl. 12.« zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi z dne 6. januarja 1929 za »mere brezbednosti«.) Za nas torej ni in ne more biti dvoma, da dejanski stani prvih treh odstavkov ponovno omenjenega čl. 12. *in toto* nimajo nobene pravne eksistence več, ker jih pobija in ubija za zakon o zaščiti javne varnosti in reda v državi veljavni občni del kazenskega zakonika. Vsaka drugačna razlaga bi vedla do absurdnih posledic, ki gotovo ne ustrezajo zakonodajčevemu duhu.

K b): Obrnimo se sedaj k drugi vrsti, ko se križajo različni dejanski stani, t. j. taki, pri katerih zakonodajec sam ni izrečno nobene norme ustanovil, kako jih je obravnavati. V tem pogledu moramo predvsem pač opozoriti na pravilo, da *lex posterior derogat priori*. Odločilne važnosti je vobče dan, ko dobi zakon obvezno moč (čl. 66. ust.). Predpisi kazenskega zakonika so torej z dnem 1. januarja 1930. derogirali zakone kazensko materialno-pravne vsebine izza časa pred 1. januarjem 1930., ustava z dne 3. septembra 1931. je s svojim čl. 110. razveljavila določbe glede pristojnosti sodišča za delikte, izvršene v družbi civilnih in vojaških oseb, ki jih je bil ustanovil vojaški kazenski zakonik z dne 11. februarja 1930. itd. Vobče vidimo, da je zelo malo takšnih zakonov, ki ne bi imeli nobene zveze z obstoječimi odredbami kazenskega zakonika. Skoraj povsod je rečeno, da gre za kaznovanje po specialnem zakonu, če ni ustanovljen za isto dejanje po kazenskem zakoniku težji delikt s težjo kaznijo. To je sedaj stalna praksa zakonodajca zlasti za zakone, ki ustanavljajo delikte, ki se sodijo po zakonu o občnem upravnem postopku. Ali dasi je ta vprav označena razlagalna smernica na videz precej enostavno uporabljiva, se žal pojavljajo v praksi pri razmejičenju dejanskih stanov prav znatne težkoče, zlasti če gre za sorodne delikte, ki so

približno enako ustanovljeni v kazenskem zakoniku, zakonu o zaščiti javne varnosti in reda v državi, pa še v kakšnem drugem specijalnem zakonu. Kajti *derogatio legis anterioris lege posteriori* je možna samo, če so dejanski stani resnično enaki. To pa je moči le silno težko in zelo redko ugotoviti.

Vzemimo *exempli gratia* dejanski stan § 115. k. z. Tu je podan tipičen primer križanja nič manj kakor štirih raznih zakonov, med njimi dvojih, čijih delikti naj imperativno ostanejo v veljavnosti poleg deliktov iz kazenskega zakonika. Morda bo najbolje, ako pri podrobni analizi in vzporedbi teh deliktov, ki se tičejo vseskozi štrajkov in sličnih organiziranih borb zoper normalni gospodarski promet, postopamo po časovnem redu.

Izza istega dne 6. jan. 1929, veljata: a) Novelirani zakon o tisku z določbo čl. 43., da se kaznuje, kdor izpodbada s tiskom na izvršitev kaznivega dejanja, na katero je zagrožena kazen smrti ali robije preko petih let, pa ne nastopi posledica kazni po kazenskem zakoniku, z zaporom do 5 let; nasnavljanje državnih uslužbencev, da bi delo ustavili in izsilili izpremembo ustave, pa je takšen delikt, ki se kaznuje z robijo do 20 let. b) Novelirani zakon o jaščiti javne varnosti in reda v državi z določbo čl. 1., št. 4., da se kaznuje s smrtjo ali robijo do 20 let, kdor vrši propagando, da naj se ovira ali otežuje ali omejuje proizvajanje vojaškega materijala ali zalaganje vojske z njenimi potrebščinami; propaganda pa se vrši lahko tudi s tiskom. Toda stavkarji, ki so stopili v stavko, se kaznujejo po čl. 17. zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi z zaporom od šestih mesecev do treh let, podpihovanci ali kolovodje razen tega še z denarno kaznijo; a osebe, ki poskušajo druge osebe zadržati od dela, zapadejo po čl. 18. istega zakona isti kazni. c) Izza 1. januarja 1930. velja določba § 115. kaz. zak., da se kaznuje nasnavljanje državnih uradnikov, da bi delo ustavili in izsilili izpremembo ustave, z robijo do 20 let. č) Izza 18. julija 1930. pa velja tudi še člen 23. zakona o državni brambi, ki pravi, da se kaznuje oseba, ki za časa pripravljenosti, mobilizacije ali vojne v državnih ali drugačnih zavodih, določenih za državno brambo, nagovarja druge stavke, z isto kaznijo, kakor je določena v § 115. k. z.

Če poskusimo opredeliti te določbe v smislu našega problema, moramo najprej izločiti iz pretresa omenjeni delikt po zakonu o zaščiti javne varnosti in reda v državi, kolikor gre za propagando. To je najširši, samostalni

storjena z neupravičenim lovom na divjačino, storjena tudi z naklepom

moment, ki označuje po našem mnenju poseben delikt. Po zakonu o tisku pa je kazniv, kdor izpodbada k takšni propagandi. Če do učinkovite propagande ni prišlo, pa je nastala nevarnost, da pride do takšne posledice, ne velja § 34., odst. 2. kaz. zak., ampak storilec naj se kaznuje navzlic čl. 43. zak. o tisku po zakonu o zaščiti javne varnosti in reda v državi. Po obeh zakonih, po pravkar navedenem, kakor tudi po zakonu o tisku, je nagovarjanje k stavki kaznivo, dasi se tiče vojaških zavodov, v mirnem ali vojnem času. Po kazenskem zakoniku gre za nasnavljanje, ki je usmerjeno na povzročitev stavke in nasilne izpremembe ustave, po zakonu o državni brambi pa zadostuje za kaznivost nagovarjanje k stavki, samo da se izvrši o času preteče vojne ali za časa vojne. Kam naj uvrstimo n. pr. ta-le delikt? Nekdo nese o času vojne pripravljenosti rokopis v tiskarno, ki poziva k propagandi za stavko uslužbencev v tovarni za smodnik, pa ga na potu policija prestreže. Pri označenih križanjih bo treba seči po ugotovitvi *rationis legis* in po taki ugotovitvi soditi. Če gre za teroristično gibanje, ki ograža temelje države, bo vselej prednjačila veljavnost zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi: kot *legis specialis*. Brez ugotovitve takšnega terorja bi veljal čl. 23. zakona o državni brambi, ker je ta vsaj deloma kot poznejši zakon derogiral del odredbe § 115. kazenskega zakonika. Poskus propagande v spredaj navedenem smislu, ki je zločinstvo, je kazniv, poskus prestopka v primeru čl. 43. tisk. zak. o tisku pa ne. *Quid iuris?* Kaj bi bilo v praksi pri tem izobilju določb o isti zaščiti iste pravne dobrine odločilno, se ne da *in abstracto* ugotoviti. Treba bi bilo spoznati pravi storilčev namen, pomen in svrho nagovarjanja, itd. in pri istovetnosti dejanskih stanov deloma upoštevati, da so delikti zakona o tisku in zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi poleg drugih kazenskoopravnih odredb istega značaja ostali v veljavnosti, deloma pa upoštevati pravilo, da *lex posterior derogat priori*... Skratka, prišlo bi do interpretacije *iudicialis*, naposled seveda, če bi stvar ne bila docela jasna, do uporabe pravila *in dubio mitius*. Pri vsem tem pa bi se morali zavedati, da bi tisti državni uslužbenci, ki bi resnično stavkali, ker so bili k stavki nasnovani, dobili neprimerno manjšo kazen, kakor pa njih nasnovatelji.

Naj končno samo še omenimo, da veleva zakon o državnem sodišču za zaščito države z dne 24. oktobra 1930., da se mora dejanje, ki spada pred državno sodišče, če je kaznivo po določbah več zakonov, kaznovati po strožjem zakonu. Tu se torej predpostavlja, da imamo opra-

viti s primeri pravega idealnega steka po § 61. k. z., dočim po čl. 24. zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi ne more biti vzporednih kaznivih dejanj idealnega steka, ker odredbe kazenskega zakonika, protivne odredbam tega zakona, niso veljavne. Če ne velja določba § 34., odst. 1., kaz. zak. za stavkarje, morajo veljati odredbe zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi, ki so pa milejše po sankciji. Ali naj se po omenjenem imperativu zakona o državnem sodišču za zaščito države, da je kaznovati po strožjem zakonu, vendarle vrnemo k določbi § 34., odst. 1., kaz. zak., da naj se kaznujeta nasnovatelj in nasnovanec enako? Če potrdimo to vprašanje, zadenemo ob načelno stališče zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi, da so razveljavljene vse temu zakonu protivne odredbe drugih zakonov. Ali navzlic temu bo treba vprašanje potrditi. Prvič je vprašanje o kaznivosti nasnovancev v primeri z nasnovateljem v prashanje občnega dela kazenskega zakonika, ki naj praviloma velja tudi za zakon o zaščiti javne varnosti in reda v državi, ki ni hotel milejših določb v primeri z drugimi. Drugič pa smo videli, da je zakonodajec sam v zakonu o društvih, shodih in posvetih opustil stališče neomajnosti odredb zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi kot nevzdržljivo. Kar smo ugotovili za ta najtežji primer, velja, sicer v malo manjši meri, pa vendar tudi še za dolgo vrsto deliktov. Da doslej še ni prišlo do odločb kasačijskih sodišč, ki bi določale smernice za rešitev teh vprašanj za prakso, je pač vzrok ta, da so takšni delikti redki in da pridejo večinoma pred državno sodišče za zaščito države, ki nima nobene instance nad seboj.

V. De lege ferenda. Pestrost, ki smo jo pokazali v prednjih izvajanjih, vsekako opravičuje našo uvodoma izraženo trditev, da pomenjajo križajoči se predpisi različnih zakonov kazensko-pravne vsebine veliko nepriliko za prakso.* Saj velja po kazenskem zakoniku splošno pravilo

* Mimogrede naj se dotaknemo še odredbe § 91., odst. 2., zakona o lovu z dne 5. decembra 1931., po kateri »kaznovanje po predpisih zakona o lovu ne ovira preganjanja po kazenskem zakoniku.« Ta odredba ne pomenja »križanja«, ampak kopičenje (kumulacijo) izvrševanja kaznovalne pravice po sodiščih in po občnih upravnih oblastvih prve stopnje. [To ni novum, prav to je veljalo svoj čas po zakonu z dne 30. decembra 1921. za nepravilnosti pri posredovanju glede izseljevanja. Isto dejanje je bilo kaznivo po pristaniškem oblastvu in po sodišču (gl. Dolenc, Sadašnji položaj kaznenopravnog zakonodavstva, 1923., str. 13.)] Predstavljati si moramo, da niso vsa kazniva dejanja, ki so storjena z neupravičenim lovom na divjačino, storjena tudi z nakleponi

§ 21., da neznanje ali nepravilno pojmovanje kazenskega zakonika ne oprasha nikogar. To pravilo velja po posebni odredbi uvodnega zakona kaz. zak. tudi za zakon o tisku in zakon o zaščiti javne varnosti in reda v državi. Zakoni so pisani za narod, ta jih mora razumeti. Mi smo pa videli, da pri pestrosti križajočih se zakonov niti šolan pravnik ne more z vso gotovostjo trditi, da je pri tolmačenju stvar pogodil tako, kakor je zakonodajec to hotel. Na dlani leži, da zakonodajna tehnika, kakor se je v kazenski zakonodaji izkazala, glede na predmet te razprave ni bila smotrena.

Ako naj se doseže potrebna jasnost, bi se morali vsi zakoni kazenskopravne vsebine pregledati in preosnovati v tem pravcu, da bi dobili *codex penalis generalis* brez cepljenja na različne predpise, kakor hitro gre za zaščito iste pravne dobrine. Saj je bilo od vsega početka tudi za zakon o zaščiti javne varnosti in reda v državi tako zamišljeno!

Pa tudi za tiskovne delikte bi bilo potreba nekakšno *lex specialis* samo tam ustanoviti, kjer gre za odredbe posebnega tiskarskega značaja (*Press-Polizei-Delikte*). Enumeracijska metoda je umestna samo glede teh deliktov, glede vseh drugih t. zv. vsebinskih deliktov (*Press-Inhaltsdelikte*), ki se dajo storiti tudi brez tiska, pa ne. Zadostuje pač, da se ustanovi za te delikte ostrejša kazen, če so storjeni s tiskom.

Revizija v svrhu odprave križajočih se predpisov je nujno potrebna; ona pa naj gre roko v roko z revizijo, ki naj bi skušala dejanske stane kaznivih dejanj poenostaviti in njih ogromno število utesniti. Najnovejši švicarski projekt za nov kazenski zakonik izhaja z veliko manjšim številom deliktov, pa je veliko jasnejši kot večina drugih osnutkov in modernih kazenskih zakonikov. Naj se sodiščem zaupa, da bodo izrekla kazni po duhu zakona, čeprav ne bo za vsak odtenek delikta posebne kazuistične odredbe.

Nismo več nazora, ki ga je Montesquieu (*De l'esprit des lois*, livre XI., chap. VI) tako pregnantno izrazil, da bodi sodnik samo »*la bouche, qui prononce les paroles de la loi*«; smatramo, da je treba ohraniti sodniku v naših časih, ki se ozirajo mnogo bolj na dobrobit človeške družbe kot na prostost posameznika, možnost globoko socialno-čuteče razlage zakona. Vendar menimo, da mora biti zlasti v

protipravne prisvojitve; ako pa so, se kaznujejo dvakrat: po kaz. zak. in po zakonu o lovu.

vprašanjih, ki se tičejo načelnih političnih dolžnosti in pravic naroda, jasnost že radi potrebe pravne enakosti vseh državljanov pred zakonom.

Revizijo bi bilo treba poveriti posebnemu, ne mnogoštevilnemu svetu, sestavljenemu nekako tako, kakor je bilo z naredbo z dne 14. decembra 1919., Sl. N. br. 128, to pri svoječasnem zakonodajnem svetu ministrstva pravde odrejeno. Skoraj si ne moremo zamisliti zakona za ureditev socialnega praktičnega življenja, ki bi ne imel tega ali onega tesnega stika s kazenskim zakonom. Če hočemo imeti zakone, ki se ne bodo zadirali sem, ne zadevali tja, ampak bodo harmonična popolnitev kazenskopravne zakonodaje, temelječe na pravilni ideologiji dobrega občnega kazenskega zakonika, moramo predvsem poveriti nadzorstvo kazenskopravne zakonodaje stalnemu svetu, sestavljenemu iz praktično in teoretiško najbolj usposobljenih strokovnjakov. Dodati pa moramo še nekaj: Za njihovo delo jim moramo dati dovolj časa. Samo ob stalnem skupnem delu praktikov in teoretikov bi dobila zakonodaja možnost, da odpravi križanje raznih kazenskopravnih odredb in ustvarja v bodoče take norme, ki ne ogražajo, ampak podpirajo prepotrebno harmonično enotnost.

Prikratba nad polovico.

Konstantin H. Terzijev (Beograd).

Prikratba nad polovico prave vrednosti prodane stvari (laesio enormis) je ena izmed onih institucij, ki so se pojavile vzkray kontraktov. Znana je vsem narodom. Vrinila se je celo v zakonodajo. Skoraj vsi moderni zakoni jo poznajo, neki z dosti, drugi pa z malo podrobnostmi.

Zanimivo je, kako se ta institucija uporablja v našem narodu na skrajnem jugu še dandanes in kako je z njo na balkanskem polotoku, kjer se pojavlja malone povsod. Zasedoval sem zasebnopravne odnose v življenju našega naroda, kako životarijo mimo obstoječih zakonov. Raziskoval sem običajno pravo, ki tiči v teh odnosih, na solunskem trgu, v Sofiji in v Beogradu. Morda utegne zanimati, ako popišem, kaj sem dognal v narodu.

V Makedoniji, pred balkansko vojno, in pa v Traciji je narod dobro poznal prikratbo nad polovico

in njene slabe posledice za zasebnopravno življenje ter je stremel za tem, da se reši teh posledic. Zato je pri sklepanju kupo-prodajnih pogodb v naprej mislil na vsa očuvalna sredstva, po katerih bi dogovor ostal v veljavi, naj si bi eventualno zares bili kaki elementi prikratbe nad polovico. Postopek je različen pri različnih stvareh, ki so predmet kupa in prodaje.

Postopek se da porazdeliti v tri skupine: pri prodaji premičnin — in sicer pri prodaji stvari, ki se prodajajo po številu, stvari, ki se prodajajo na vago, in pa tekočin —; pri prodaji nepremičnin in pa pri prodaji žive živine.

I. Glede premičnin velja nastopno:

1. Pri stvareh, ki se prodajajo po številu, postopaj tako-le: prodajavec, da bi sebe zavaroval proti morebitnim posledicam prikratbe nad polovico, dá na vsakih sto komadov prodajnih predmetov izvestno število komadov kot pridavo, ki se giblje med pet do deset od sto. Ta pridava se imenuje »pišmanluk« ali »tala«, t. j. pridava zaradi izravnanja ali skesnina;

2. pri stvareh, ki se prodajajo na vago, se pridaja pet do 1250 dramov na vsako oko¹;

3. pri stvareh, ki se merijo na liter, znaša pridava povprečno do 250 od sto na oko.

II. Pri nepremičninah je stvar težja: sklepajo akcesorne pogodbe zaradi popuščanja, in to gre do pet od sto zaključene prodajne cene, kakor je pač običaj.

III. Pri živi živini se določa pošmanluk prav tako v odstotkih sorazmerno zaključeni ceni, in sicer pet od sto te cene.

* * *

Pri Rimljanih je bila kupo-prodajna pogodba veljavna celo v primeru, ako se je gibala cena daleč pod pravo vrednostjo. Stoprv sčasoma, v dobi Dioklecijana in Maksiminijana, je prodrlo načelo, da se more opeharjeni stranki dati možnost, da pogodbo razdrè, a to zgolj v primeru, ako je bila prikratba nad polovico prave vrednosti. Ali kakor je vse, se zdi, da je takó veljalo samo za nepremičnine, ker nikjer ne najdemo potrdila, da se je ta institucija nanašala tudi na premične stvari (L. 2 et L. 8. c. de resc. vend.; IV, 44) (pretium verum, certum, justum).

Kadar je nastopil tak primer, je imel kupec pravico razdrèti pogodbo, ali prav tako je imel pravico, da jo uve-

¹ Ena oka ima 400 dramov ali približno 1250 g. Tudi še danes uporablja narod v Južni Srbiji v zasebnopravnem življenju oko za mero.

ljavi, ako bi mu nasprotnik plačal ono, kar je manjkalo do prave cene (pretium justum). Prodajno ceno pa so ugotovili ali kar neposredno takó, da sta jo dogovorila kupec in prodajavec, ali pa takó, da sta se sporazumela, da jo določi tretja oseba. V tem poslednjem primeru imamo posla s pogojno prodajo, ki preide v nepogojno pogodbo, čim tretja oseba ceno določi. Toda táko določevanje cene ni smelo biti prepuščeno samemu kupcu: quanti velis (Gaius, L. 35., § 1., D. de contr. empt.).

* * *

Avstrijski grajanski zakonik se bavi z istim gradivom v dveh paragrafih pod naslovom »Odškodba zavoljo prikratbe nad polovico«.

§ 934. tega zakonika veli: »Ako pri dvostransko obveznih poslih ena stranka od druge stranke ni prejela niti polovice občne vrednosti tega, kar je bila sama dala, tedaj daje zakon oškodovancu pravico, zahtevati razveljavitev in postavitev v prejšnji stan. Druga stranka pa more poslu očuvati veljavo s tem, da je pripravljena povrniti, kolikor nedostaje do občne vrednosti. Za koliko je vrednost nerazmerna, se določa po času, ko je bil posel sklenjen.«

§ 935. se glasi: »To pravno sredstvo ne velja, ako se mu je kdo izrečno odrekel ali pa, če je izjavil, da prevzame stvar po izredni ceni, ker mu je posebno ljuba; ako je na nerazmerno vrednost pristal, dasi mu je bila prava vrednost znana; dalje, ako je po razmerju oseb domnevati, da so sklepale mešano pogodbo z odplato in brez odplate; ako prave vrednosti ni več moči dognati; končno, ako je stvar sodno prodana na dražbi.«

Vidimo torej, da se avstrijski zakon ne bavi s podrobnostmi, ki smo o njih trdili, da obstoje v našem narodnem življenju, pa tudi pri vseh ostalih narodih na balkanskem polotoku.

Tekst je precizen in dovoljuje razdiranje pogodbe samo v primeru, ako gre za kračenje preko polovice prave vrednosti in to pod pogoji, ki jih določa zakon.

* * *

Poglejmo, kaj pravi srbski grajanski zakonik glede našega vprašanja:

Srbski grajanski zakonik ureja to materijo v enem samem paragrafu, ki je nepopolna kompilacija gori navedenih določb avstrijskega zakonika.

Gradjanski zakonik Kraljevine Srbije pravi v svojem § 559.: »Ako pri teretnim ugovorima jedna strana nije pri-

mila ni pola obične vrednosti onoga, što je drugoj strani dala, onda druga strana ima prava zahtevati, da se ugovor raskine i u predjašnje stanje povrati.

No druga strana ima prava održati ugovor, ako oštećenom dopuni onoliko, koliko do obične cene ne dostaje.

Vrednost se uzima ona koja je bila u vremenu kad je ugovor zaključen.«

Vidimo torej, da se določila v bistvu ne razlikujejo od norme avstrijskega zakona, marveč da je načelno stališče isto.

Novi bolgarski in grški zakoni urejajo to materijo skoraj na isti način.

Samo od sebe se pojavlja vprašanje, od kod je narodni običaj, ki smo o njem rekli, da je ohranjen.

Podpisanec sem že v beograjskem »Arhivu za pravne i društvene nauke« povedal svoje mnenje, od kod izvirajo pravni običaji pri balkanskih narodih. Tam sem tudi navedel, da turška zakonodaja ni ostala brez vpliva na zasebnopravni promet naroda. Tudi v sedanjem primeru gre za važen vpliv turške zakonodaje. Zato mi bodi dovoljeno, da povem podrobno, kako je turški zakonodajavec uredil to materijo.

V občnem oddelku turškega grajanskega zakonika (Medželej Ahkjam — i — Adlije) so navedeni pogoji, po katerih se smejo pogodbe razveljavljati. Eden od teh pogojev je prikratba nad polovico (Tab'n fahiš — odločilna prevara). Člen 165. zakonika določa, kaj je odločilna prevara, tako-le: »Odločilna prevara je: pri stvareh, ki se prodajajo na mero in težo, — prevara za polovico desetine² vrednosti; pri živih stvareh — živini — prevara za eno desetino vrednosti, a pri nepremičninah — prevara za petino vrednosti.«

To občno določilo je pri kupo-prodajnih pogodbah še dosti bolj detajlirano. Tu najdemo nastopne predpise:

Čl. 227. — Pri stvareh, ki se prodajajo po številu, je prodaja veljavna, ako je cena določena za vse število (skupna cena), in če se po predaji (tradiciji) pokaže, da je količina točna. Če se pa pokaže, da je število večje ali manjše, nego je bilo določeno, tedaj je prodaja na dva načina razrušljiva.

² Količine petina, desetina itd. so vzete na podstavi desetka (ušura). »Desetak« je bil, ne, kakor bi se moglo domnevati, deset od sto, ampak 8, 10 ali 12 od sto. Variiral je po proizvodih in po krajih, pa tudi po tem, ali je stvar premična ali nepremična ali pa živa — živina.

Čl. 228. — Ako je pri taki prodaji cena določena od kosa (a prodaja se vsa količina počez), po predaji (tradiciji) pa se pokaže, da je število manjše, tedaj je kupcu dano na izbero, da razdre pogodbo ali pa da jo uveljavi, plačavši samo vrednost komadov, ki jih je prejel. Če pa je število večje od števila, ki je pogojeno, potem je prodaja nična.

Čl. 354. — Ako so pogojene stvari iz vrste jajc, orehov, pa je eden del slab ali pokvarjen, potem se more odbiti na sto tri — po običaju — in prodaja je veljavna, ali pa more kupec, kadar je kvar večji, na primer deset od sto, vrniti stvar prodajavcu in si nazaj vzeti denar — ceno, ki jo je bil dal.

Čl. 356. — Pri prodaji s pristankom (sa privolom, t. j. ako je prevarjenec pristal), oni ki je bil z odločilno prevaro opeharjen, ne more razdreti prodaje. Toda ako je prodano stvar imela oseba, ki je pod skrbstvom, potem je prodaja razrušljiva, naj si je bila s pristankom kupca ali prodajavca sklenjena. Isto velja tudi za vakufske (cerkvene) stvari in pa za stvari sirotinskega stola.

Čl. 357. — Pri prodaji te vrste brez pristanka ima oni, ki je z odločilno prevaro prevarjen, pravico, da pogodbo razdre v vsakem primeru.

Čl. 358. — Po smrti osebe, ki je bila z odločilno prevaro prevarjena, preide njena pravica razdirati pogodbo na njegove dediče.

Čl. 359. — Ako kupec, ki je kupil stvar z odločilno prevaro, to stvar po predaji (tradiciji) koristno uporabi ali pa izvrši kak akt lastnine, izgubi pravico razdirati pogodbo.

Čl. 360. — Ako pri stvari, ki je kupljena z odločilno prevaro, nastopi kvar, ali pa če je stvar nepremičnina — zemljišče, pa kupec na njem postavi zgradbo ali kaj drugega, ali pa če kupljena stvar propade, potem izgubi kupec pravico razdirati pogodbo.

Turški zakonodajavec se je torej odločil za načelo *quantum minoris*. Tudi ta princip se je globoko ukoreninil v zasebnopravnem prometu, in zaradi tega, da bi se vnaprej odvrnile posledice razdiranja pogodbe, pridaja narod ono, kar je moglo vplivati na samostvar — na pogodbo. Pridajal je količino, ki jo je zakon določal, da bi se pogodba vzdržala in se kupcu vzela možnost ugovaranja.

Novela h kaz. zakoniku z dne 9. oktobra 1931. in odvetniški pripravniki.

Dr. Pichler Fran.

Nekateri kazenski senati okrožnih sodišč so začeli od 20. novembra dalje, ko je stopila novela z dne 9. oktobra 1931 v veljavo, odklanjati odvetniške koncipijente kot branilce. Nagibi, na katere opirajo ti kazenski senati svoje stališče, so v glavnem nastopni:

Že v nenovaliranem kaz. postop. je bila določba § 58. k. p., ki pravi: »Branilci morejo biti odvetniki, javni bilježniki, univ. profesorji prava, kakor tudi osebe, usposobljene za odvetnike, javne bilježnike ter sodnike, ako niso v aktivni drž. službi.« Ta paragraf je v tistem delu kaz. postop., ki govori o postopanju v kazenskih stvareh na sodiščih vobče. Kaz. postop. pa ima v tem pogledu še eno določbo, in sicer v oddelku norm, ki urejujejo postopanje pred sreskimi sodišči posebej. Ta določba se je glasila: »Obdolženec ima pravico, najeti branilca izmed oseb, navedenih v § 58. ... Sodnik mora paziti na vzdrževanje teh predpisov.« (§ 384/1.) Novela je § 384. spremenila, dočim je določba § 58. ostala nespremenjena. Spremenjeni § 384. se glasi sedaj: »Obdolženec ima pravico, najeti branilca izmed oseh, navedenih v § 58. Branilca advokata sme nadomeščati odvetniški pripravnik, ki je pri njem v praksi in ki je najmanj leto dni vpisan v imenik odvetniških pripravnikov, dasi nima usposobljenosti, predpisane v § 58. ... Sodnik mora paziti na vzdrževanje teh predpisov. Pravno zastopanje daje torej odvet. pripravniku samo § 384. k. p., ki pa velja zgolj za postopanje pred sreskimi sodišči, dočim § 58. k. p., ki velja za postopanje na okrožnih sodiščih, tega dovoljenja nima, marveč govori samo o zastopstvu po odvetnikih. Jasno je torej hotel zakonodajec s tem povedati, da dopušča nadomeščenje odvetnikov po njihovih pripravnikih zgolj v postopanju pred sreskimi sodišči in še to le onim z enoletno prakso, v postopanju pred okrožnimi sodišči pa ne.

To stališče je treba zavreči iz dveh ozirov: iz juridičnih in socialnih.

I. Juridični razlogi.

a) Zakon o advokatih določa v § 26.: »Na razpravah pred sodišči, drugimi državnimi in samoupravnimi oblastvi in javnopravnimi telesi sme nadomeščati advokata tudi advokatski pripravnik, ki je pri njem v praksi... Pripravnik sme zastopati na apelacijskem in upravnem sodišču šele,

ko je opravil advokatski izpit. Pri kasacijskem sodišču in državnem svetu sme zastopati samo advokat.«

Ta zakon daje torej odvet. pripravniku izrečno pravico zastopati na vsakem oddelku okrožnih sodišč. Ugovarjajo sicer, da je novela mlajša od zakona o advokatih, torej: *lex posterior derogat priori*. To pa ne drži, kajti zakon o advokatih je *lex specialis*, izdan, da uredi vprašanje odvetništva, odvetniškega zastopstva. V to snov spadajo tudi odvetniški pripravniki kot sestavni del odvet. stanu in jih zaradi tega ta zakon tudi obravnava. Kazenski postopnik je temu zakonu nasproti *lex generalis*, ki obravnava vobče ves postopek pred kaz. sodišči. Zastopstvo urejuje le, kolikor je vsebovano v vprašanju obrambe, to je kakšne pravice ima branilec, kakšne dolžnosti, kdaj ga sme obdolženec imeti, kdaj zahtevati itd. Vprašanje, kdo more biti branilec, urejuje le toliko, da našteva posamezne poklice, ki jih dopušča k poklicnemu branilstvu. Kdo je pripadnik teh poklicev, pogoje za to pripadništvo itd. pa določajo posebni, v to svrho izdani specijalni zakoni. Kolikor so te osebe odvetniškega stanu, urejuje njih kvalifikacijo zakon o advokatih, glede drugih stanov pa dotični specijalni zakoni: sodniški zakon, zakon o vseučiliških profesorjih, zakon o notarjih.

Katere pogoje mora imeti odvetnik, kakšne odvetniški pripravnik, njih pravice in dolžnosti, zlasti kdaj sme odvet. pripravnik nadomeščati svojega šefa, vse to so notranja vprašanja odvetniškega stanu, ki so snov specijalnega, za ureditev teh vprašanj izdanega zakona o advokatih. Čim pa drži, da je vprašanje o pravicah odvet. pripravnikov snov, urejena po specijalnem zakonu o advokatih, pa veljaj staro kolizijsko pravilo: *lex generalis non derogat legi speciali*. Ugovarjati bi se morda utegnilo, da je vprav narobe kazenski postopnik specijalna norma nasproti odvet. zakonu. Temu pa ni pritrditi. Vobče, kateri zakon je generalen in kateri specijalen? To moremo določiti zgolj z vzajemnim primerjanjem in prirejanjem celokupnega prava vseh veljavnih norm, to pa smiselno in z zdravim razumom. Tukaj ureja kaz. postopnik celokupno postopanje na kaz. sodiščih, katerega majhen del je vprašanje o obrambi strank. Le del te obrambe, in sicer zastopanje po odvetniškem stanu, obravnava zakon o advokatih. Torej je zakon o advokatih *lex specialis* napram kaz. postopniku, ki je *lex generalis*. Vsako drugo naziranje bi dovedlo do zmedenega zaključka, da je vsak zakon v nekem pogledu *lex specialis*, v nekem pa *lex generalis*.

Zoper gornje legisdikcijsko načelo, ki sta ga kaz. postopnik in odvetniški zakon doslej spoštovala, se je pa pregrešil naš zakonodajec z novelo. Nepravilno je, kakor zgoraj izvedeno, obravnavati notranja vprašanja odvetniškega stanu, kakršno je pripravniško vprašanje, v kazenskem postopniku.

Če je torej zakonodajec v noveli določil, da morejo nadomeščati odvetnika zgolj odvetniški pripravniki, ki imajo enoletno prakso, ni postopal pravilno, ker ne spada ta snov v kaz. postopnik, nego v odvetniški zakon, kjer je pa itak že urejena. Naloga sodnikova pa je, da ne podpira in ne razlaga razsežno napak zakonodajčevih, nego jih po možnosti v dopustnih mejah zakonitosti kolikor moči omeji. Koliko neprimernih določb so naša sodišča na ta način spravila ob življenjsko veljavo! Zato je dolžnost sodnika, da to veljavno določbo vsaj v tesnujoče razlaga, ko ne more preko nje zaradi njene zakonite oblike. Ko pa zahteva ta določba le enoletno prakso odvetniškega pripravnika, naj sodniki zahtevajo od odvetniškega pripravnika za zastopstvo na razpravah to enoletno prakso, s čimer so zakonitemu besedilo zadostili.

b) Svoje navedene napake pa zakonodajec ni storil niti hoté niti vedé. V zakonu o advokatih je zakonodajec dovolil, da odvetniški pripravnik namestuje svojega šefa pri vseh oblastvih z omejitvijo, da ima za zastopanje pred apelacijskimi in upravnimi sodišči odvetniški izpit. Ta zakon ni razveljavljen in velja še danes. Koncipijenti zastopajo pri vseh civilnih pravgdah na vseh oddelkih okrožnih sodišč, zlasti tudi na prizivnih razpravah, ki so najtežji del sodstva.

To svojo prvotno obširno koncesijo odvetniškemu pripravniku pa je hotel zakonodajec domnevno omejiti s tem, da zahteva od odvetniškega pripravnika enoletno prakso, preden nastopi na razpravah. Proti temu ni pomisleka. Jurist, ki je dovršil danes vseučilišče, je brez vsake praktične skušnjé in naj ne zastopa že jutri samostojno na razpravah. S tem povzroča le nepotrebne pouke in opozoritve ter tako razpravljajočemu sodniku, ki je itak preobremenjen, odvišno delo (dasi sodnik sicer ni dolžan, da zastopnika poučuje ali opozarja), stranko pa spravi v riziko, da ima vsled njegove neskušénosti in neveščnosti v pravdi škodo. To velja v civilnih pravgdah, kjer je v marsikaterem pogledu zaradi predlagalne in dispozicijske maksime od za-

stopnikovih predlogov in njegove taktike odvisen izid pravde. Drugače je to v kazenskem postopanju zaradi oficijalne maksime. Tu mora kazenski sodnik itak po dolžnosti upoštevati vse okoliščine, tudi tiste, ki so obtožencu v prid. Tu ne more začetnik mnogo škodovati, zlasti sedaj ne, ko je porota odpravljena.

Sicer bo preprečil navedeno nevarnost že odvetnik sam, ki vendar sebi v prid ne bo pošiljal na razprave koncipijenta, ako ve, da zanje še ni sposoben, pošiljal ga bo le na take razprave, za katere bo njegov pripravnik že sposoben. Ne glede na to pa hoče tudi zakonodajec sam tak pojav zakonodajno preprečiti. Zato nova določba, da imej pripravnik, preden zastopa, enoletno prakso. Mesto pa, da bi bil zakonodajec izdal v tem pogledu novelo k zakonu o advokatih ter podal to omejitev glede enoletne prakse, kar bi bilo edino pravilno, uporabi priliko in določi to v noveli h kazenskopravni materiji, ki jo je moral izdati iz drugih praktičnih potreb. Da se nam taka taktika ne zdi pravilna, o tem ni treba razpravljati, v našem zakonodajstvu pa ni edinstvena. Glede civilnopravne materije pač čakamo na bodočo, že sicer potrebno novelo, da se bo tudi tam vkrpala slična določba.

Obžalovati pa je tudi, da je zakonodajec v svoji noveli vrnil omejitev v prav v določbo § 384. k. p. brez pomisleka na posledice, ki bodo zaradi tega vsled različnih razlag možne. Pomisliti je, da je prvi odstavek § 384. k. p., ki se nanaša na pripravnike, določal prav za prav le isto kot § 58. k. p. Da se tako godi v našem zakonodajstvu, ki je preveč plodovito, zato pa v stvari premalo natančno in preiščljeno, neštetokrat, skoro redno pri vsakem zakonu, in da mora praksa stalno vse to izravnovati in šele uravnovesiti, je vsakemu praktiku znano.

Nasprotno, če bi zakonodajec v resnici hotel zabraniti odvetniškemu pripravniku vobče vsako postopanje na okrožnih sodiščih, bi to kajpada tudi izrečno povedal ter temu ustrezno spremenil z novelo že § 58. k. p., ki prav za prav govori o splošnih načelih zastopstva v kazenskem postopanju in ki je prav za prav temeljna določba glede obrambe, ne pa § 384. k. p. To bi bila tako dalekosežna omejitev, da bi zakonodajec, ki je bolj gostobeseden in se ponavljajoč, kot pa prekratek, brezdvomno to določno izjavil. Po mojem mnenju bi, ako bi vobče na tako ugotovitev mislil in ker bi na njo mislil, tudi spremenil v tem pogledu odvetniški zakon. Predvsem bi to storil v prvi vrsti za civilnopravno postopanje, ki je ven-

dar — o tem menda ni spora — nedogledno težje kot pa kazensko.

c) Ako bi obveljal pobijani nazor, bi imeli ta-le položaj: V civilnih pravnih bi smel odvetniški pripravnik zastopati na vsakem oddelku okrožnega sodišča, zlasti tudi na prizivnih razpravah, z odvetniškim izpitom celo na višjem deželnem sodišču, v kazenskih stvareh pa niti v najenostavnejših stvareh ne, kakor hitro je pristojno okrožno sodišče. Da to ni logično, je vendar jasno. Mnogo znanja in mnogo izkustva zahteva vprav civilna pravda z vsemi svojimi zapletenimi težkočami, dočim je kazenska pravda mnogo enostavnejša in lažja in ima še razen tega absolutno oficijalno maksimo.

Zakonodajca, ki je kot fiktivna oseba izvor vsega prava, pa moramo imeti za strogega logika, ki izdaja spreminjajočim se živlenskimi prilikami ustrezne najbolj primerne in najbolj pravilne odredbe. Njegove določbe moramo razlagati tako, da je hotel najti juridično, logično, najpravičnejšo rešitev. Sodnik razlaga zakone. Saj v tem, da pravilno uporablja zakone v vsakdanjem življenju, da jih v posameznem primeru pravilno, celotnemu pravnemu sistemu ustrezno in skladno razlaga, leži vprav sodnikova prva in bistvena dolžnost, njegova vzvišenost nad ostalimi poklici. Od njega je odvisno, kako se uporablja zakon. Če bo torej zakonodajec zagrešil pomoto, neskladno z ostalim pravnim sistemom in njegovimi določbami, potem je dolžnost sodnika, ako more to nepravilnost z razlago odpraviti, da to stori. Ako bo odvisno zgolj od njegove razlage, v kateri smeri razlaga konkretno normo, potem bo pač moral razlagati tako, da bo gledal na ostale pravne določbe in spravi razloženo normo z njimi v sklad. Le taka razlaga bo pravilna; le tako bodo gramatična, logična in druge metode pravilno upoštewane. Zakonodajec naj ne bo sodniku nepremišljena, nepreudarna oseba, ki določa sedaj tako, sedaj zopet drugače, na enem mestu tako, na drugem vprav nasprotno, in zato naj sodnik glede na ostalo zakonodajo in njene tendence ne iztrga iz nje posamezno normo. Sodnikova dolžnost je, da razlaga zakonodajčeve določbe tako, da so logične in med seboj v skladu, dosledne, braneče stalno isto stališče ter tendenco, z razvojem v isto smer, kajti skladna in dosledna zakonodaja je pogoj vsaki pravni državi. Pobijana razlaga je to-

rej napačna tudi zato, ker ne spravlja v sklad razlagane norme novele z ostalimi zakoni, marveč naravnost v nasprotje (glej § 133 novega c. pr. r., ki tudi dopušča pripravnikom zastopanje in § 26 zakona o advokatih), ter pride torej v nasprotje s smislom in tendenco vsega našega pravnega sistema.

d) Končno pa je prepoved pripravnikom, da zastopajo na razpravah, vsekako občutna omejitev dosedanjih njihovih pravic. Vsako omejitev pa je treba razlagati utesnjeno, kakor sploh priznано. Kazenski postopnik kljub noveli nikjer ne zabranjuje odvetniškemu pripravniku, da po enoletni praksi zastopa na okrožnih sodiščih. Vsaj izrečno ne. To je le razlaga in sicer raztezujoča, ki pa tu ni na mestu.

e) Odvetniškemu pripravniku je predpisana petletna praksa v svrhu, da se v vseh panogah zastopstva čim bolj izuči in si pridobi za svoj odvetniški poklic čim več izkušenj in praktičnega znanja. Po preteku te dobe dela odvetniški izpit, ki preizkusi ta njegova pridobljena izkustva, njegovo sposobnost, da zastopa stranke. Kako pa naj prebije odvetniški pripravnik odvetniški izpit iz kazensko-pravne materije odnosno iz dotičnega zastopanja na okrožnih sodiščih, ako vobče še nikoli ni zastopal na razpravi? Izpit je praktičen, različen od teoretičnih vseučiliških izpitov. Preizkuša se kandidatovo znanje in njegova sposobnost v praksi; toda kako naj kandidat o tem polaga izpit, če nima prakse? Sodni pripravnik mora biti zapisnikar na razpravah, mora dovršiti vse oddelke okrožnega sodišča, delati sodbe in izvrševati vsa ostala dela na vsakem posameznem oddelku, izvrševati prakso tudi na državnem tožilstvu. Potem šele je pripušččen k sodniškemu izpitu. Odvetniški kandidat pa naj polaga izpit o zastopstvu, dasi nikoli v tem pogledu ni imel prakse. Da pa ne bo odvetnik plačeval koncipijenta zato, da bo na razpravah le poslušal, menda nihče ne bo oporekal.

II.

Prav tako važna je socijalna stran tega vprašanja.

Notorično je, da se odvetniški stan vsebolj »pavperizira«, po eni strani zato, ker je odvetnikov nesorazmerno vedno več, po drugi strani pa, ker je število pravnih padlov, zlasti večjih, ker je pomanjkanje denarja in radi občne krize itd., in ker večina odvetnikov niti sama nima dovolj dela. Radi tega je le malo odvetnikov, ki potrebujejo in sprejemajo odvetniške pripravnike. Vsak praktik ve, da je

na sodiščih dosti juristov, ki po dve leti in več brezplačno čakajo na mesto sodniškega pripravnika, zgolj zato, ker pri odvetnikih ne dobe službe. Kolikor pa imajo odvetniki koncipijente, jih imajo vprav zato, da zastopajo na razpravah v vseh onih majhnih stvareh, ki tvorijo večino današnjega odvetniškega zastopstva, dočim si večje in važnejše stvari, kolikor jih je vobče, dosledno iz razumljivih vzrokov obdržijo sami. Danes ima n. pr. odvetnik povprečno skoro vsak teden v kazenskih oddelkih eno ex offo razpravo, ko je pred kaz. sodniki poedinči še vedno nešteto pravnih radi klevet, kljub noveli, itd. Vse to delo opravlja odvetniški pripravnik. Ako bo moral odvetnik sedaj na te razprave sam, potem odvetniškega pripravnika ne bo več potreboval, kajti odvetniški pripravnik je zlasti v današnjih časih za odvetnika precejšnje breme. Ne bo menda odvetnika, ki bo dovoljeval svojemu koncipijentu, da bo hodil na kazenske razprave v svrhu odvetniškega izpita poslušati in se učiti.

Ko je torej notorično itak že veliko število pravnikov brez kruha in bo posledica pobijane interpretacije vsekako ta, da se bo število vsled odpustov iz odvetniške službe še povečalo, po drugi strani pa je vedno več pravnškega naraščaja, bi torej kazenski sodniki s svojo razlago le še povečali brezposelnost naše inteligence, brezposelnost, ki je, kar je tudi menda notorično, najhujši in najtežji naš problem, kajti delavec dobi lažje delo in s tem kruh, kot pa inteligent — akademik.

Tudi to naj bi kazenski sodniki upoštevali, upošteval pa tudi zakonodajec, ko izda v bodoče že itak pričakovane novele.

Književna poročila.

Dr. Taranovski Teodor: Istorija srpskog prava u Nemanjičkoj državi. I. deo: Istorija državnog prava. Beograd; Geca Kon. 1931. Str. VI+262.

V Sl. Pr. 1931., str. 293. in 294., smo podali naznanilo drugega dela gori navedene knjige, ker je izšel pred prvim delom, ki govorimo o njem tukaj. Razlogi, zakaj je bil izdan drugi del pred prvim, so bili v citiranem naznanilu navedeni. Sledil bo še tretji del o državljanskem pravu in sodnem postopanju. V prvem delu napoveduje Taranovski (str. 210., 211.), da bo v tretjem podrobneje razlagal o sodni imuniteti in o patrimonialnem sodstvu, o sodni pristojnosti posredujočih oblastev in o rezerviranih kaznivih dejanjih, ki so bila pridržana za državna sodišča. Omenjamo vse to, da pojasnimo razsežno zasnovo Taranov-

skega zgodovine srbskega prava v Nemanjiški državi. Če smo že pri prikazu drugega dela o zgodovini kazenskega prava izrekli, da je delo tako znanstveno dejstvo, ki bo za dolgo dobo, če ne za vedno, dokončno dognanje, moramo sedaj po študiju prvega dela, našo sodbo le podčrtati in se sklicevati tudi na dejstvo, da je kritika izven naše države o Taranovskega knjigi izrazila isto sodbo. Kar diči njegova razpravljanja je predvsem globokost zajetja misli. Taranovski črpa iz vseh poznanih virov, ocenja njih vsebino prav v duhu dobe njih postanka, ali vsekakor in vsestransko socijološko. Odtod njegova prepričevalnost, ko pobija nazore drugih pisateljev, odtod tudi izredna zanimivost njegovega prikazovanja. Gradivo, ki ga je obdelal, je ogromno. Seveda ni mogoče, da bi bil prišel do trdnih tal v vsakem vprašanju. Marsikje se mora ob nedostajanju pravih virov zaustaviti pri »ugibanju« (»pogadjanja«, n. pr. str. 87.); ipak se nam zde njegove domneve vse bolj fundirane nego domneve starejših pravnih zgodovinarjev. Mislimo, da je bila v tem pogledu Taranovskemu najboljša pomoč njegovo temeljito poznanje pravne zgodovine severnih Slovanov. Mi južni Slovani-prečani bi si le želeli, da bi se Taranovski oziral primerjalno tudi na naše pravne institute, zlasti ko itak govori na mnogih mestih o srednjeevropskih kot germanskih pravnih prilikah. Naj navedemo nekoliko takih mest, kjer bi se dali obravnavati lepi vzporedni primeri iz prečanske pravne zgodovine: »krajšnici« (str. 31.) = comes marchiae, marchio; »slugi« (str. 32.) = »hlapčiči« iz narodnih pesmi Slovencev; »prostovoljno podvrgavanje svobodnih pod zaščito veleposestnikov« (str. 53.) = primer župana Stinka iz Ptuja, ki se podvrže 1277. leta nemški viteški komendi v Veliki nedelji; »manastiri veleposednici« (str. 88.) = Runa, Žiče, Stična, pa tudi Oglej itd. Če Taranovski pri raznih prilikah navaja v podporo svojih izvajanj ruske, poljske, litavske primere, bi bil krog dokazovanj le še popolneje strnjen, ako bi ga razširil tudi v smeri hrvatskega in slovenskega življa, ki se je nahajal, lahko rečemo, v dobi Nemanjiške državnosti prav v podobnih prilikah kot srbski živelj. N. pr. posledice prebega tlačana od enega patrimonijalnega gospoda k drugemu, ki so obravnavane na str. 68. po čl. 201. Dušanovega zakonika, bi se dale po našem mnenju uspešno zasledovati s primerjanjem hrvaško-slovenskih virov o istem dejstvu, zlasti ker je omenjeni čl. 201. vzet iz rakovaškega prepisa, ki datira razmeroma iz mlajše dobe. — Od srbskih pravnih uredb, ki jih je Taranovski skoro povsem na nova znanstvena tla postavil, bi imenovali »sebre«, »sokalnike«, »pronijarje«. Zelo mnogo novih izsledkov podaja tudi poglavje o »vladalcu« in pa o razmerju vlastelinov do države. O prosluli normi čl. 171., 172. iz Dušanovega zakona, da mrajo sodniki soditi samo po zakonu, tudi če bi vladar hotel drugače, je Taranovski sprejel Radojčičevo tezo o bizantinskem izvrcu te norme. Vendar smatra to le za nekakšno sokomponento ob razvoju, ki da je že po naravnem potu, tcej iz srbske miselnosti same, vedel do priznanja potrebnosti te norme. Morda je šel Taranovski, ki sam piše (str. 228.), da je bila »odredba čl. 171-og više od deklarativnog, nego od efektivnog značaja«, tu vendar le nekliko predaleč, če se sklicuje tudi na Dubrovnik in Kotor. Saj jih je izločil iz razpravljanja, češ »da je njihova avtonomija stranog porekla i bazira se na principima, koji

su inace bili tudji Nemanjičkoj državi« (str. 213.). Mislimo, da stoji v tem pogledu na str. 230. se nahajajoča trditev v nasprotju: »Ima dakle, kao što mislimo, razloga, da se navedena glava kotorskega Statuta ubroji u izvore čl. 171-og Dušanovog Zakonika«; ali do definitivne sodbe v tem vprašanju pač ne pridemo, ker ni misliti, da bi se zgodovina kodifikacije Dušanovega zakonika mogla izpopolniti v smeri razrešitve tako podrobnih vprašanj. Vsekakor svedoči tudi ta primer, s kakšno temeljitostjo se bavi pisatelj s problemi pravne zgodovine. Želimo, da bi tretji del knjige kmalu izšel, pisatelju v čast, jugoslovenskim pravnim zgodovinarjem v pobudo, celokupnemu znanstvenemu svetu Slovanov pa v ponos.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Werk Hugo: Teoretsko - praktični priručnik jugoslavenskog građanskog parničnog prava. Prvi deo: Građanski parnični postupak u teoriji i praksi. Svezak prvi. Sa 82 obrasca i primera. Zagreb 1932. Vlastito izdanje. Str. XIII+558. Cena 250 Din.

Prvi zvezek že željno pričakovanega Werkovega dela obsega teoretski prikaz grajskega postopka pred zbirnimi sodišči, torej oni del, ki ga obravnava grajski pravdni postopnik kot pravilo. Razložen je ves postopek od vložitve tožbe do pravomočne rešitve spora vključivši tudi izredna pravna sredstva. Izpuščene in pridržane drugemu zvezku pa so nauke, ki se po avtorjevem naziranju tičejo v prvi vrsti sodišč in njih delovanja (organizacija in pristojnost sodišč, pravdni stroški z vsemi modifikacijami, zapisniki, postopek pred sreskimi sodišči in posebne vrste postopka).

Ta svojski način obravnavanja naj ima svoje opravičilo po avtorjevih besedah v tem, da naj najde praktični pravnik v tem prvem zvezku v glavnem vse, kar mu je potrebno, kadar uporablja postopnik v praksi. Temu namenu služi tudi pridanih 82 obrazcev, ki so povečini komentirani s številnimi in vsebinsko bogatimi opombami. Ni dvoma, da nudi takšen sistem, zgrajen pod vidikom tekoče pravde in opisujoč posamezne razvojne stopnje procesa, kakor si sledijo od vložitve tožbe dalje, zlasti praktiku, ki se po zakonu samem še ne spozna prav trdno, veliko prednosti, posebno še možnost hitrega razgledanja. V tem pogledu bo knjiga kakor nalašč za uvod v postopek v krajinah, ki jim je ta nov. Na drugi strani pa je tudi res, da ima odložitev nekaterih splošnih ustanov postopka za posledico, da so te deloma vendar obravnavane na mestih, kamcr ne spadajo, n. pr. o sodiščih, pristojnih za reševanje rekurzov (str. 317.), da se ni bilo moči povsem izogniti ponavljanju (zlasti pri obrazcih) ali da so te ustanove vendarle deloma obravnavane, čeprav po svojem bistvu še niso bile razložene, n. pr. govor o prekinitvi in počivanju postopka zgolj na višjih stopnjah (str. 278.), o varščini za pravdne stroške na prizivni stopnji (str. 281.). No, ko bo izdan še drugi zvezek, bo slednji očitke odpravljen.

Priručnik ni kratek oris osnovnih načel, marveč precej na široko razpleten sistem, ki se osobito ne ogiba tudi spornim vprašanjem, kakor so se pojavila v praksi. V razmotrivanju o avtorjevih odločitvah o teh spornih vprašanjih, ki jih je polno v grajskem postopniku, se ni spuščati. Avtor je povsod podkreplil, zakaj se je odločil na eno in ne na drugo stran. Opozoriti je le na dvoje, troje netočnosti, ki so se navzlic skrbnemu pregledu v knjigo vtihotapile. Relativnega obveznega zastopanja po od-

vetnikih novi zakon ne pozna več. Tako pravilno tudi Werk na str. 91., 141., 190., napačno, očitvidno pod vplivom avstrijskega zakona pa na str. 29., 44. in 87. Odst. 1. § 445. le strankam ne daje posebnega pravnega sredstva zoper odločbo o tem, ali je priča upravičeno odrekla, pričati ali priseči ali odgovoriti na vprašanje, priča ga ima pa takoj, kar naglaša tudi na kraju knjige pridano obrazložjenje (nasprotno str. 161.). Pravilno navaja knjiga tudi na str. 18., 141. in 148., katera dokazila sme sodnik uradoma, brez strankinega predloga izvesti, odstopa pa od izraženega na str. 139. in 380. Preveč na kratko stoji na str. 68., da pri prostem sosporništvu ni nasledstva v pravdi. To je tudi glede izpadlih prostih sospornikov, a pravda glede ostalih sospornikov se zbog ne tega ne prekinja. Motiti utegne tudi, da je moč pooblaščen, zastopati ženo brez pooblastila, kadar upravlja njeno prosto imovino (str. 83.). To bo veljalo le za primere, kadar sme upravnik sploh sam voditi pravdo. Pri naštevanju pravnopomočnih pogojev (str. 195.) bi bilo vsaj omeniti tudi še zadevne pogodbe z Bolgarijo, Češkoslovaško in Madžarsko.

Vse omenjeno so le malenkosti nasproti vrlinam velikega Werkovega dela. Omenjena je že bila ena prednost te knjige, namreč njen praktični sestav. Novincem se z njeno pomočjo ne bo težko znajti v novem postopniku, posebno, ko je umel avtor združiti vzgledno oblikovana teoretska razmotrivanja srečno s praktičnimi primeri. Navesti je poleg tega osobito še, da je posvetil avtor mnogo pozornosti vodilnim načelom grajanskega postopnika, ki v prvi vrsti kažejo razliko in napredek nasproti nekaterim dosežanim zastarelim procesom. Nazorno podajanje teh načel, zlasti tudi na raznih mestih knjige krepko podarjanje čvrstega pravnega vodstva je najboljši uvod v novi postopnik. Ta poglavja zaslužijo tudi v starih pokrajinah civilnega postopnika poglobljene pozornosti. Dasi se knjiga izdaja za delo praktika za prakso, navaja vendar na vseh važnih mestih in zlasti pri spornih vprašanih vso literaturo najvažnejših procesnih del, prav posebno pa še tudi judikaturu. To nakazivanje v zvezi s pridanim obrazloženjem zakonskega načrta nudi najboljšo podlago za nadaljnje poglobljanje v nauk o postopku. Še posebno je pohvaliti jezik in slog te knjige. Pisana je tako čisto in lahko razumljivo, da se bo priljubila brez dvoma vsakemu čitatelju. Lepa in prikupna je tudi tiskarniška oprema.

Knjiga je torej izpolnila naše pričakovanje; naj ji sledi skoro drugi zvezek! **Dr. R. Sajovic.**

Dr. Mirković Mijo: Spoljna trgovinska politika. Beograd. Izdavačka knjižara Gece Kona. 1932. Str. 179.

To simpatično novo publikacijo dr. Mirkovića bodo pozdravili osobito akademiki na juridičnih fakultetah in višjih gospodarskih šolah, ravno tako pa tudi vsi izobraženci, ki bi se radi informirali o sedanjem stanju trgovinskopolitične problematike. V jugoslovenski gospodarskopolitični literaturi kljub opetovanim poskusom nimamo spisa, ki bi mogel ustreči bolje enim kakor drugim.

Naj nikogar ne straši, da obsega spis le 179 strani; na njih je mogoče o trgovinski politiki mnogo povedati, vsaj vse, kar je bistvenega, če ume pisatelj, kakor g. Mirković, osnovne razine kratko in jedrnatno formulirati in izsledke primerno zgoščene razporediti po srečno načlenjenih poglavjih, zaglavjih in oddelkih. Ugovor, da mora tak spis

zaradi razmeroma male obsežnosti izgledati preveč enciklopedično, ne drži; tega znaka se ne iznebi tudi petkrat obširnejši spis, ker je snov izredno obsežna, trgovinsko-politične metode in sredstva pa tako mnogolična, da je treba omejevanja po vseh plateh, ako naj spis preveč ne nabrekne. Sicer pa velja danes to za spise vseh strok; ako niso čisto teoretični, so enciklopedični vsi.

Avtor je razporedil snov tako, da govori v prvem delu o predmetih mednarodnega gospodarskega prometa, o njegovem učinkovanju na ustvarjanje narodnega blagostanja ter o plačilni bilanci; v drugem delu obravnava trgovinsko-politične sisteme, v tretjem cilje in idejne pravce, v četrtem pa sredstva. Da bi v kratkem poročilu načel kakšno podrobno kritiko posameznih pisateljevih trditev, ne obeta ne bravcu ne avtorju bog zna kaj haska. Saj je na področju trgovinske politike toliko tez, kolikor subjektivističnih pogledov na svet, in toliko učenih kontroverz, kolikorkrat se je moči zmotiti o konkretni primernosti posameznega sredstva. Genus proximum pojma trgovinske politike je pač politika, ne pa gospodarska tehnika.

Dr. Mirkovićevo delo, ki se odlikuje tudi s preprostim, jasnim prednašanjem, se bo prikupilo še zategadelj, ker zna pisatelj široke komplekse problemov, kakor so n. pr. oni o carinski zaščiti in njeni tehniki, o administrativnem protekcionizmu, o mednarodnem glavničnem prometu, o trgovinskih pogodbah, uvoznih monopolih i. dr. prikazati iz primerne perspektive, tako da se glavne črte ostro izrazijo ter jasno vtisnejo čitatelju v spomin, ne da bi zatemnjevala podobe vsota detajlov. To zahteva precej discipline, kajti komplicirana narava omenjenih tvarin zavaja kaj rada h gostobesednim razmotrivanjem. V dobro je knjigi nadalje še šteti, da prikazuje ob koncu posameznih oddelkov stanje in razvojne pravce jugoslovanske trgovinske politike. Tvarino ponazorujejo srečno izbrani statistični podatki; pa ti so porazdeljeni med besedilom zmerno in vešče, tako da ne bodo motili bravca, ki ni vajen razbirati vsebine statističnih tablic.

Skratka: Mirkovićevo delo pomeni velik napredek v primeri z učbeniki o trgovinski politiki, kakor ste jih bli vajeni dve generaciji našega razumništva, one, ki se nahaja zdaj v »najboljših« in druge, ki se nahaja v še boljših letih.

Albin Ogris.

Bettiol Giuseppe: L'efficacia della consuetudine nel diritto penale, Milano 1931. Società editrice »Vita e pensiero«; VI+56. Cena 5 lir.

To delo je izšlo kot 32. zvezek publikacij milanske katoliške univerze in ga prikazemo zato, ker se nam zdi problem, ki je tu obravnavan, tudi za nas zelo važen. Vajeni smo namreč, da naša književnost prehaja glede vprašanja učinkovitosti običajev v kazenskem pravu prsto na dnevni red, češ, saj velja nullum crimen, nulla poena sine lege. To načelo je tudi v naši ustavi zasidrano. Ali baš najnovejša zakonodaja iz kazenskega prava kaže precej torišč, kjer si moramo biti na čistem, gre-li navadam ali običajem poleg zapisanega prava vendar nekaj pomena, z drugimi besedami, ali more nastati iz vednih običajev tudi običajno pravo. Če govori naš kazenski zakonik o oceni po svobodnem prepričanju; če ustanavlja pojme iz običnega dela, ki pomenijo neko vrednotenje določenega obsega, n. pr. prekoračenje silobrana, skrajna sila, neznatnost primera itd., če slednjič posebni del kazenskega

zakonika govori o razžalitvi (»uvredi«), ne da bi pojem definiral; — v vseh teh primerih moremo govoriti o neki splošno veljajoči rabi pojmov, ki ni nič drugega nego uporaba za uporabo, navada za navado, a utegne postati slednjič predpis po običajnem pravu. Pisatelj Bettiol hodi po še širših potih. Pričenja svoja razmotrivanja z naukom o navadah vobče; preiskuje razmerje med navadami in zapisanim zakonom; ustanavlja, da je treba drugače kakor v privatnem pravu — razpravljati v javnem pravu, zlasti pa kazenskem, o tem, ali se navada udeležuje tam, kjer bi javni činitelji in sodniki hoteli zadeti s sankcijo kaznivo delo, ki ni v zapisanem zakonu zabranjeno, ali hoteli ga odtegniti imperativu norme v danem primeru, ali pa hoteli utemeljiti dopustnost nekega človeškega zadržanja v izjemnih prilikah (str. 10.). Na teh osnovnih vidikih razpravlja pisatelj o običaju kot ustvaritelju kazenskopravne norme. Zlasti se bavi tu z Rittlerjem, ki je izklesal značilni izraz »*tatbestandbildende Kraft*« običaja. Bettiol ga po pravici proglašja za »*il piu vivace e convinto assertore della vitalità della consuetudine penale*«. Posledek Bettiolovih izvajanj pa je, po našem mnenju pravilno, negativen. Običaji, pridaja pisatelj, smejo samo pomagati pri razlagi zapisanega zakona; tu bi se moglo govoriti o socialnih ali tolmačečih običajih k zapisanemu zakonu. V nadaljnjem poglavju naznanjene monografije razpravlja o običaju kot izpopolnjevalcu kazenskega prava. Bettiol kaže izrečno na izjemno stališče ruskega sovjetskega kazenskega zakonika, ki dopušča analogno kaznovanje dejanj, ki so socialno nevarna, pa se ne nahajajo v kodeksu; dalje razpravlja o določbi osnutka za kazenski zakonik v Nemčiji iz l. 1925, kjer se prepušča sodniku preskušnja odredb pravnega reda, ki se tičejo opravičbe v konkretnem primeru. Zaključuje, da običaj praviloma ne sme biti upoštevan *contra legem*, če pa nastopa »*sotto la veste di praeter legem*«, bi utegnil izpolniti vrzeli v zakonu. V zadnjem poglavju je govora o razveljavni moči običaja, po katerem se je uporabljanje kazenskopravne norme opustilo. Zaključek je zopet popolnoma negativen.

Kakor je iz tesnega okvira tega naznanila razvidno, se giblje Bettiol povsem v pravcu, ki je takrekoč občna last sodobne kriminalnopravne vede. Vrline njegovih znanstvenih raziskavanj pa vidimo zlasti v obširnem in podrobnem upoštevanju modernih avtorjev in zakonskih osnutkov, ki se dotikajo vprašanj o problemu pomena običajnega prava. Lahko pa bi bil avtor, če bi bil hotel predmet izčrpno obdelati, posegel po vprašanjih iz praktičnega pravosodja, katerih smo se uvodoma a brzo roko doteknili.

Dr. Metod Dolenc.

Dosedanja literatura o naših novih zakonih o menici in o čeku.

O teh zakonih se je razvila v kratkem času razmerno bogata literatura, o kateri Slovenski Právnik doslej ni poročal izvzemši ocene o knjigah Kramerja »Menice, menični protesti in drugo«, dr. Pavlovića »Osnovi meničnog prava i komentar novog meničnog zakona« in o mojem delu »Menični zakon in čekovni zakon«. (Sl. Právnik 1930 str. 240, 1931 str. 42 in 136). V tem komentarju sem se natančneje pobavil z onimi deli, ki so mi prišla v roko do jeseni l. 1929 (dr. Bartoš »Menični zakon i čekovni zakon«, dr. Čimić »Mjenični zakon«, dr. Stražnický »Tumač zakona o mjenici«, dr. Vrbanić »Mjenično pravo« in »Čekovno pravo«). Ne bo, upam, odveč, da za čitatelje »Právnik« vsaj v glavnih

obrisih navedem dela o meničnem in čekovnem pravu, ki so izšla ali s katerimi sem se seznanil pozneje.

1. Dr. Čimić Ernest: »Mjenični i čekovni zakon« (drugo popunjeno izdanje v zbirki »Zakoni Kraljevine Jugoslavije«, »Obnova«, Zagreb 1930), str. XVI — 314, cena 80 Din). Brez dvoma je dobro priporočilo, da je bila po preteku 15 mesecev potrebna nova izdaja, o kateri pisec preskromno pravi, da je samo popunjena. K vsakemu zakonu je pisec dodal uvod, v katerem razlaga osnovne pojme meničnega in čekovnega prava, zgodovino menice in čeka in zakonodaje o njih in navaja najvažnejšo literaturo. S tem naj se knjiga usposobi tudi za učbenik. Dodani so zakoni in uredbe o praznikih, protestnem registru in določbe novega c. p. o. o meničnem (čekovnem) postopanju, nekaj obrazcev menic in čekov, protesta in povratnega računa, izčrpno stvarno kazalo k vsakemu obeh zakonov. Pisec ne navaja na poedinih mestih nasprotnih mnenj drugih avtorjev, pač pa so navedene sodbe stola sedmorice k prejšnjemu hrv. og. meničnemu zakonu (novih v času, ko je izšla druga izdaja, še ni bilo). Razlaga je vobče dobra, jako nazorna, jezik tudi za Slovence prav lahko razumljiv. V podrobnostih bi se dalo večasih kaj prigovarjati; škoda je, da niso popravljene nekatere trditve prve izdaje, glede katerih nepravilnosti skoro ne more biti dvoma, tako da treba misliti na redakcijske hibe; marsikaj je pa popravljeno napram prvi izdaji.

2. Dr. Deželić Stanko: »Menično pravo« (Beograd, Geca Kon, 1930, str. 127, cena 25 Din). Knjiga je namenjena trgovskim akademijam, za katere je pisec že l. 1923 izdal učbenik meničnega prava. Merilo učbenika za trgovinske srednje šole z znanstvenega vidika ne more biti prestrogo, kritičnih razmatranj v njem ne pričakujemo, prav tako ne ožje zveze z obćim državljskim in trgovinskim pravom. Točnost v izražanju, lahka umljivost in zlasti čim večja zanesljivost glede skladnosti izvajanj z zakonskim besedilom je glavno. Kajti od praktikov nepravnikov, kakor se vzbujajo v trgovskih šolah, redno ni niti pričakovati niti zahtevati, da besedilo učbenika motre z zakonom v roki. Ne da bi hotel rešavati vprašanje, ali je sploh dobro, srednješolcem dati v roke komentar mesto sistema — dobre strani ima tudi to — moram žal ugotoviti, da knjiga v podrobnostih, zlasti glede skladnosti izvajanj z besedilom zakona, izziva dokaj prigovorov. Naj opozorim samo na par stvari. Pisec (str. 9) trdi, s pozivom na § 115, da je novi menični zakon dobil obvezno moč s promulgacijo, pri § 115 pa priznava enoletno *vacatio legis*. »Mjenica ima biti napisana tintom« (str. 12). »Nevaljana je mjenica bez imena remitenta. (Takva se mjenica zove blanko-mjenica.)« (Pravilno na str. 42): »Jedini je slučaj, da je mjenica donositeljna isprava, kada je providjena blanko indosamentom« (str. 16). »Dospjeće... mora biti... tačno odredjenim danom ustanovljeno« (kaj pa vpoglednica? str. 17). Primer na strani 26 ne ustreza razlagi — vobče pa so primeri prav dobro sestavljeni. Klavzula »bez obveze može se staviti i u blanko indosament« (res je), »te će svaki indosant mjenice s ovakvim indosamentom biti oslobođen svake mjenične obveze« (popolnoma krivo, str. 33). Na strani 52 trditev, da ima akceptant menično tožbo zoper trasanta, na strani 53 pa, pravilna, nasprotna. Da bi protest zbog neakceptiranja »imel mesta« (samo pri menicah, ki se morajo predložiti radi sprejema, je povsem krivo (str. 64). Krivo je, da bi moral imetnik radi regressa pred

dospetkom najprej pozvati naslovljenca za silo, naj menico sprejme (str. 78). Pri § 73 je rečeno, da se »isto činjenje zahteva od više lica: ako ima više akceptanata, trasanata, avalista, akceptanata na čast (str. 98, kdaj se pa protest dela pri trasantih in avalistih?) Pri § 77 odst. 1: Izjava (nadcemestni protest) može biti stavljena na menicu. (str. 100, mora!). Z definicijo zastavne pravice na str. 105, pa tudi z nekaterimi drugimi ekskurzi civilisti ne bodo povsem zadovoljni. Izbral sem samo par primerov, nepravilnosti je mnogo več. Ako se knjiga rabi na trgovskih šolah v naši banovini — in skoro gotovo se rabi, ker Kudrova dokaj boljša knjiga še ni predelana po novem zakonu — jo morajo predavatelji dobro primerjati z drugimi deli, tudi zato, ker ima precej, deloma prav motečih tiskovnih napak, ki niso vse popravljene.

3. Dr. Deželić Stanko: Čekovno pravo (Beograd, Geca Kon, 1930; str. 105, cena 20 Din). Delo je urejeno kakor istega pisca »Menično pravo«, ni pa naglašeno, da je namenjeno trgocvskim akademijam. Pisec daje zgodovino čeka in žirovnega prometa, razlaga njihov pomen in tolmači osnovne pojme, potem pa komentira besedilo zakona. Kar je rečeno o »Meničnem pravu«, velja več ali manj tudi za to delo, vendar je v njem manj pozitivnih napak. Opozorim naj samo na tolmačenje § 17., po katerem — namreč tolmačenju — ni jasno, ali se prekrižani ček more vnovčiti samo v kakki banki, ali ga more vnovčiti samo kakak banka (str. 38). »Avalist može jamčiti za trasanta, indosanta kao što i za kojeg od ostalih čekovnih obveznika« (str. 57, kdo bi ti bili? K večjemu drug avalist!).

4. Gospavić Obrad: »Osnovi meničnog prava« (Beograd, Geca Kon, 1929; str. 168, cena 30 Din). Knjiga je odobrena kot učbenik na trgovskih akademijah in šolah, spisana je kot sistem. Sistemu samemu ni prigovarjati, dasi se čudno sliši, da se menična sposobnost obravnava v delu o »subjektivnem meničnem pravu«, dilkcija je lahko razumljiva, obrazcev je mnogo, vobče — pa ne vsi — so dobri. Brez znatnih napak v poedinostih tudi ta knjiga ni. Menica je razložena kot dokazna listina (str. 7), seveda to učenje ni vzdržano. Krivo je, da bi mogla aval dati samo oseba, ki še ni v menični zavezi (str. 28, bolje str. 103, 104), prav tako krivo, da se mora indosament napisati na hrbtu menice (str. 31, 75, 76). Mešata se teorija enostranega akta (str. 23) in pogodbeni teorija (str. 31, 32, 33, 39), osnovno vprašanje je pa, koliko je teoretiziranje v učbeniku za srednje šole potrebno. Pasivne menične sposobnosti pisec ne priznava osebam, ki so na kazni robije ali zatočenja, gluhonemim, ki ne znajo pisati (str. 38, 39). V definiciji slepega indosamenta (str. 77) je protislovje; prenos na podstavi slepega indosamenta in izpolnitev takega indosamenta je krivo razložena (str. 78). Da pisec popolni indosament veže s pojmom lastninske pravice na listini, je pač ostane francskega sistema prejšnjega srbskega meničnega (trg.) zakonika. Zgrešeno je, kar pisec uči o honoratu (str. 98, t. 336), o intervencijskem protestu (str. 100, t. 344), o zavezi akceptanta za čast (str. 101 t. 349). Da »aval« na posebni listini ne bi imel nikakršnega pravnega pomena, je pač prestrogo. Da bi menica na 15 dni po vpolgedu, ki se je datiral s 1. marcem, dospela 15. marca, ni res (str. 108), prav tako ne, da bi oddnevnicna, na tri in pol meseca izdana dne 1. maja, dospela 15. avgusta. Primeri krivega učenja bi se dali jako pomnožiti,

poleg tega je mnogo nejasnega, niti slog ni tako dober, kakor je sicer navadno v knjigah na srbskem jeziku, tiskovne greške niso popravljene, stvarnega kazala ni. Tudi ta knjiga bi bila potrebna temeljitega popravila, preden bi smela služiti za učbenik na trgovskih šolah.

5. Gospavić Obrad: Čekovno pravo Kraljevine Jugoslavije (Beograd, Geca Kon, 1931, str. 135, cena 30 Din). Tudi ta knjiga je odobrena kot pomočni učbenik na srednjih trgovskih šolah in akademijah. Sistem je dober, slog lahek, obrasci s prav malimi izjemami dobri. V poedinostih ima knjiga sicer manj napak kakor »Osnovi meničnog prava« istega pisatelja, vendar velja tudi zanjo, da bi trebalo popravil, preden bi smela služiti kot učbenik. Naj opozorim samo na par važnejših, povsem jasnih. Trditev, da je ček, v katerem je dospelost določena drugače nego z vpogledom, plačljiv ob vpogledu (str. 10), nasprotuje § 11 odst. 2; pravilno str. 75. Prav tako je trditev, da se nominativni ček »po pravilu« ne more indosirati, v nasprotju s § 7 (str. 18, pravilno str. 55, 56). Preveč je pač rečeno, da mora biti čekovno pokritje baš navec (str. 36, 37); netočno je tudi, da more biti čekovni trasat samo banka ali novčni zavod, katerih firma je registrovana pri sodišču (str. 38). Res ni, da bi se indosament smel napisati samo na hrbtu (str. 57). Na str. 63 je kot povratni označen indosament osebi, ki je že bila v čekovni zavezi, kot taka oseba je naveden tudi trasat. Preveč je rečeno, da so črtani indosamenti nični (str. 64), premalo, da ni zakonit imetnik čeka oni, ki ga je pridobil »nesavesno«, »kjoji je zlona-merno hteo oštetiti nekog čekovnog povericca« (str. 65, kaj pa velika nemarnost?). Aval na hrbtu imetniškega čeka ni omenjen, prav tako ne 60-dnevni prezentacijski rok, kakor tudi ne, koga treba pri imetniškem čeku obvestiti o nastopu višje sile. Kam naj se dene stavek: »Za sopstvenika čeka smatra se svaki indosatar koji ima u svojim rukama ček, dok se protivno ne dokaže« (str. 79, na drugem mestu bolje). Imetniku čeka daje pisatelj na voljo, da plačilo potrdi na čeku ali s posebno pobotnico (str. 80). Precej zmeden je nauk o prečrtanem čeku (str. 81), o opozivu (str. 89, 90) in o tožbi zoper trasata, ki je dobil pokritje, »pa ni hotel plačati« (str. 103). Razmerje med tožbo iz osnovnega posla in obogatitveno tožbo ni dobro pojasnjeno (str. 114, 115). Stvarnega kazala ni.

6. Dr. Janković Dragutin: Komentar Meničnog zakona i zakona o čeku (Beograd, Geca Kon, 1930, str. IV+253, cena 80 Din). Pisec omenja v uvodu, da je posebno pažnjo posvetil zakonu o čeku. To se vidi tudi samemu delu, kajti komentar k čekovnemu zakonu je znatno boljši od komentarja k meničnemu zakonu. Razlog pač ni samo ta, da ga je pisec delal pazljiveje, kajti tudi iz komentarja k meničnemu zakonu se vidi, da si je pisec mnogo prizadeval, nego, po mojem mnenju, glavno to, da je bil pisec glede meničnega zakona, deloma zavestno, deloma podzavestno, pod vplivom in v sp. nah prejšnjega srbskega meničnega prava. Saj se iz uvoda vidi, da pisec novi zakon kritikuje s stališča francoskega sistema meničnega prava, in povsem prirodno je, da ga potem tudi razlaga raz to stališče. Ne da bi se spuščal v temeljno vprašanje, kateri sistem je boljši, zanimivo je vendar, da tudi ženevska konferenca ni bistveno odstopila od haškega reševana, ki je po sistemu brez dvoma bližji germanskemu nego francoskemu sistemu. Morali se bomo torej vsi sprijazniti z mislijo, da na evropskem kontinentu prevla-

duje gemmanski sistem, kakor je že prej prevladoval v naši kraljevini in kakor se je že prej poznal v nekaterih določbah sabskega meničnega (trg.) zakonika. Ne bomo se pa, dosledno, mogli sprijazniti s piščevo trditvijo, da umifikacija meničnega in čekovnega prava ne more postati internacionalizacija. Res je stvarna internacijalizacija odvisna od mnogih činiteljev, ki se ne dajo urediti niti meddržavno niti z domačimi zakoni, tako da se bodo po vsebini enaki zakoni v vsaki državi — tudi zaradi ostalih neizenačenih zakonov — uporabljali različno, toda vendar bo ob vsebinsko enakih zakonih takih razlik neprimerno manj nego jih je sedaj, tako da je izenačevanje vsaj prometnih zakonov brez dvoma silno koristno. Še več bi bilo seveda doseženo, ako bi se moglo za izenačene zakone ustanoviti meddržavno vrhovno »sodišče«, ki bi dajalo v spornih vprašanjih vsaj smernice za rešitev. To je pač ideal bodočnosti, ampak stremljenje za izenačenjem prometnih zakonov je danes že tako jasno, da bo pisec s svojim naziranjem ostal v manjšini. Saj niti dosleden ni, ko zagovarja umifikacijo v isti državi, dasi so gospodarske prilike v raznih predelih iste države v trenutku, ko zakon nastane, lahko različnejše negoli v raznih državah.

Knjiga vsebuje celo vrsto jako dobrih, celo finih misli, vendar pa tudi nekaj očitih nepravilnosti. Nekatere, najvažnejše, naj omenim, ne spuščajoč se tu v sporna vprašanja. Sam menični zakon ne zahteva overjenega pooblastila za prevzemanje meničnih zavez, razen po § 98., pisec to zahteva splošno (str. 3), nejasno str. 12. Ni res, da bi se menica, iz katere se ne more točno videti dospetek, smatrala za vpoglednico (str. 5). Povsem krivo je, da bi pri trati na lastni ukaz šele indosament proizvel »dejstvo menice« (str. 6). Netočna je razlaga domicila in plačilnega mesta (str. 8, 9), sicer je pa to res eno najslabših mest odredb haškega reglemena in našega zakona. Refleks francoskega prava je trditev, da indosament prenaša lastnino menice, naš zakon stvarnopravnega vprašanja ne ureja (str. 15). Indosament na akceptanta pomeni ugasnitev vsled konfuzije pač šele o dospetku, ne pa takoj (str. 16). Indosiranje cele menične vsote več osebam ne pomeni delnega indosamenta, pisec trdi nasprotno (str. 17). Dokaj nerazumljivo in pomanjkljivo je tolmačenje § 16. odst. 2. Nabranjanje primerov, v katerih trasat more odbiti akcept, zavaja v zmotu, kakor da bi ne nastopile iste posledice, če se akcept odbije iz drugih razlogov ali sploh brez razloga (str. 30, refleks francoske teorije o prviziji?). Krivo je, da menica vpoglednica ne more biti akceptirana (str. 31). Radoveden bi bil, kako bi pisec utemeljil svojo trditev (str. 50), da se menica radi plačila predloži — z istim učinkom — lahko akceptantu ali njegovemu avalistu! Da bi bila intervencija menična negotiorum gestio (str. 74), za pozvano intervencijo gotovo ne velja, prav tako ne, da bi zadostoval akcept za čast, zapisan v protestu (str. 76), sploh je v nauku o intervenciji marsikaj netočnega. Zakaj bi se smeli delati prepisi samo, če je menica izdana v enem izvodu (str. 89)? Kako je v skladu z zakonom trditev, da zastaranje prekinja »prebijanje duga, protivražbina —« (str. 104), razen seveda če se uveljavlja s tožbo ali z vmesnim predlogom v pravdi? Da bi se na osnovi amortizacijskega odloka moglo zahtevati plačilo od hranitelja v akcept poslanega izvoda (str. 118)? Zakaj? Ne velja, da bi smel imetnik čeka po analogiji § 16. odst. 2. m. z. naznačiti plačilni kraj, ki ni razviden iz čeka, kajti § 23.

št. 1 izključuje uporabo § 16. odst. 2 pri čeku. Z definicijo aktivne čekovne sposobnosti kot sposobnosti staviti podpis na ček se bo težko sprijazniti (str. 148). Da kreditna zadruga ni trgovec, ne velja v vsej kraljevini (str. 153). Da imetnik čeka ni dolžan sprejeti delnega plačila, je res, toda dostavek »ali ček vredi za onoliko koliko je pokriven« pač ne velja. Trditev, da je »nominativni« ček (na ime) neprenosen (str. 159), se ne da vzdržati (§ 7 čz), in prav tako ne, da se ček po naredbi »ne glasi v korist označenog lica, več po naredbi njegovej, a u korist lica, koje ono označi« (str. 159, drugače st. 164). Pisec trdi, da velja za nezapisan indosament, ki je zavisen od pogoja (str. 166), zakon določa, da velja za nezapisan pogoj! Nerazumljivo je, zakaj pisec imetniku čeka v regresu ne priznava obresti, pač pa indosantu (str. 188), in zakaj sploh ne priznava provizije; iz tega, da je v § 23. t. 7. č. z. citiran samo § 47. odst. 1 in 3 m. z., to pač ne sledi. Prav tako je na osnovi našega zakona — ne morda po francoskem pravu — krivo, da ima imetnik tožbo zoper trasata, če ta ima pokritje, pa brez zakonskega razloga odbije plačilo, že celo pa to ne more biti actio mandati directa, kajti trasatu naloga ni dati imetnik nego trasant (str. 190, 191). Navzlic tem hibam, ki jih ni težko najti, treba Jovanovićevo knjigo toplo priporočati tudi pravnikom našega pravnega področja, posebno onim, ki imajo posla pred sodišči v bivši kraljevini Srbiji, kajti verjetno je, da pisec očituje, kako nova zakona gledajo tudi drugi pravniki onega pravnega področja; poleg tega pa knjiga vsebuje, kakor že rečeno, mnogo jako dobrih misli. Dodano je izčrpno stvarno kazalo.

7. Dr. Mišić Dušan: Čekovno pravo, praksa, teorija, zakonodavstvo (Beograd, 1931, Geca Kon, str. 192, cena 40 Din). Knjiga je razdeljena na pet delov: 1. uvod u čekovno pravo (pojem, pravna природа, zgodovina, gospodarska korist, oblike, čekovna sposobnost); 2. izdajanje čeka (zakonska definicija, pokritje, sankcije, pristavki na čeku); 3. pribavljanje in prenos čeka (način pribavljanja, pravni učinki indosamenta, odgovornost, opoziv, prenos lastnine na čekovnem pokritju); 4. plačilo čeka (rok, oblika, pravna veljavnost, odgovornost, neplačilo, izterjava po rednem civilnem postopku, zastavna in retencijska pravica); 5. prestanek čekovnih pravic in obvez. Knjiga je, kakor je pravilno naglasil Bartoš v »Arhivu« (1931/I, str. 86), pisana bolj z gospodarskega kakor pravnega stališča, je jako dobro in kritično sestavljena in vsega priporočila vredna; hiba je, da se, kakor je naglasil že Bartoš, ozira skoro le na francosko in angleško, ne pa tudi na nemško literaturo. Ta enostranost je pač tudi vzrok večsini neupravičeno ostre kritike našega zakona. Ker moram vobče pritrditi Bartošu, naj omenim le par pogrешkov zoper pozitivni zakon, ki jih Bartoš ni omenil. Pisec odreja osebam, obsojenim na kazen robije in zatočenja na osnovi § 17. kaz. zak., čekovno sposobnost, l. 1931 pa je že veljal novi kaz. zakonik, ki te določbe nima (str. 48). Izvajanjem o sankcijah zoper izdajo nepokritega čeka (str. 77 sl.) pač ne bo mogoče pritrditi, kritika zakona je neupravičeno stroga, zdi se, kakor da pisec ni pravilno razumel poedinih določb in zveze med njimi (gl. zlasti str. 83—85). Indosament se pač ne more dati samo s pečatom (str. 100). Nepravilno je, da naše pravo ne pozna (trgovinskih) listin po naredbi (str. 103), to l. 1931. ni več veljalo niti za srbijansko pravno področje (skladiščnica!), in pristati ne bo mo-

goče (str. 115), da trasant, čigar podpis je ponarejen, ostane v obvezi, če je ponareditelj omogočil s svojo nemarnostjo itd.; odgovoren je za škodo (§ 23 t. 10 č. z.). Krivo je, da klavzuli »brez zaveze« in »ne na ukaz« imata isti pravni učinek (str. 113). Prav tako ni pravilno (str. 164), da bi moralo ime protestata pri čeku na ukaz biti istovetno (imenom katerega od indosantov ali čekovnih dolžnikov; protest radi plačila se vendar dela zoper trasata, seveda se pa od njega ne more zahtevati regresnega plačila (str. 171), zdi se kakor da je piscu protestat isto kar regresni zavezanec. V kritiki § 22. je pisec prezrl zlasti, da ček more biti dan in sprejet namesto plačila (str. 176). Knjiga žal nima stvarnega kazala.

8. Nestorović D. B.: Menično pravo za učeniške trgovcaških škola (Beograd, 1929, Beogradska trgovačka mladina, 91 str., cena 30 Din). Knjiga je izšla v 4. izdaji na temelju novega meničnega zakona. Prirejena je za dva tečaja, ker se menično pravo v šolah Trgovačke omladine uči v dveh tečajih; v prvem se obravnavajo na kratko osnovni pojmi, v drugem je okvir širji, nauk globlji. Tako se seveda marsikaj ponavlja, kar didaktično brez dvoma ni krivo, v knjigi pa je kolikor toliko opasno zbog mogočih nasprotij, zlasti navideznih, ki pa prav tako motijo učenca. Pisatelj je svojo nalogo rešil sistematski in pedagoški jako dobro. Knjiga je pisana izredno pregledno, nazorno, lahko umljivo. Predavateljem na naših trgovskih šolah bi zlasti priporočal, da prečitajo poslednje p. glave: »kako treba predavati menično pravo u školama trgovačkih omladina«; mislim, da bi našli v njem precej koristnih misli. V podrobnostih knjiga žal ni brez hib. Predvsem mnogi vzorci ne ustrezajo, ker so prikrojeni po novem zakonu, datumi pa segajo v čas starega zakona, tako da bi marsikatera »menica« ne bila veljavna; poleg tega je precej tiskovnih napak nepopravljenih.

Od važnejših stvarnih napak naj omenim naslednje: Pojem domicila in plačilnega mesta nista strogo ločena (str. 10). Trditev, da menična kopija zadostuje za protest, če je izgubljen izviren, je pač preširoka (str. 17, v. § 91 m. z.). Kar je na str. 18. rečeno o overavanju pooblastil, velja samo za pooblastila nepismenih oseb, ne pa splošno. Klavzula »po naredbi« danes ni bistvena, bila je po prejšnjem srbskem pravu (str. 20). Podpisal ne bi trditve, da pri nas veljajo samo menice na uradnih golicah (str. 31). Preširoka je trditev, da trasat pred akceptom ni miti civilno-pravno zavezan (str. 39, komu?). Da bi bil »pravi ili svojinski« indosament samo oni, po katerem se menica prenese »pod jemstvom, da će menica biti o roku isplaćena«, pač ne stoji (str. 43, kaj pa klavzula »brez zaveze«, prav str. 45), prav tako ni res, da bi po sedanjem zakonu indosament moral biti datiran (str. 44). Da bi bil akcept za čast mogoč brez protesta, je preveč rečeno, samo intervencijskega protesta ni treba (str. 48). Dvomim, da bi sam podpis avalista poleg imena drugega meničnega zavezanca zadostoval, da se obrezuspeši propis § 30., odst. 4. m. z. (str. 49); gotovo pa ne velja, da bi se mogel protest zbog odbitega akcepta dvigniti še prvi dan po preteku roka, ki je v menici določen za predložitev v akcept (str. 53, le v primeru § 23. m. z.), sploh je nauk o protestu precej netčen. Iz prejšnjih izdaj knjig je — poleg marsičesa drugega — ostala običajnica (str. 55).

M. Škerlj.

(Konec prih.)

Žmave Andrej: Vinski zakon in kletarski vedež. Samozaložba. Maribor. 1932. Str. 176. Cena 50 Din.

Za praktične pravnike naj naznanimo to knjigo. V njej najdejo besedilo zakona o »vinu« s pojasnili, ki opozarjajo zlasti na določbe pravilnika, ki je sledil zakonu, pa tudi še na druge strani te snovi. Slovenski komentar zakona o vinu bo nudil primerne opore za presojo določb tehnične narave. Določbe o kaznih in postopku pred sodiščem in pred občnim upravnim oblastvom prve stopnje niso komentirane, dasi bi bilo to zlasti za laike zelo priporočljivo. Morda bo kmalu druga izdaja potrebna, pa bi bilo dobro, da se tudi to delo opravi. Skoraj polovica knjige prinaša poljudno pisane razprave iz peresa istega pisatelja, ki jih je že drugod priobčil. Spričo slovesa, ki ga uživa Andrej Žmave v strokovnjaških krogih, bo tudi »kletarski vedež« marsikateremu pravniku zanimivo štivo.

Dr. M. D.

Dr. Marković Živan: Sreske bolnice. Zagreb. 1932. Str. 55.

Dr. Dolenc Metod: Die neuesten Änderungen in den strafrechtlichen Gesetzen Jugoslawiens. Posebni odtisk iz »Zeitschrift für Ostrecht«. Berlin. 1932. Str. 427—432.

Članki in razprave v pravniških časopisih. Arhiv za pravne i društvene nauke. **XLI. št. 5.:** Perić Ž.: O stečenim pravima invalida; Bilimović A.: Veza između žetvenog prinosa i izvoza pšenice i kukuruza; Solovjev A.: O Karađordevom zakoniku; Jovanović A.: Problem dizanja cena na nivo iz 1929 godine. — **Arhiv, XLI. št. 6.:** Jovanović II.: Iz nemačkog činovničkog i izbornog prava; Bilimović A.: Veza između žetvenog prinosa i izvoza pšenice i kukuruza; Danić O.: O pojmu sudske vlasti; Milanović M.: Istovremena ubistva i samoubistva; Ankić B.: Tužba kao pripremna procesna radnja po Jug. građ. parn. post.; Pržić I.: Grčko-bugarski dugovi pred Stalnim sudom međunarodne pravde; Jovanović A.: Razvoj agrarne krize u 1930/31 god. — **Branić št. 5.:** Popović Đ.: Sudska funkcija u državi i u međunarodnim odnosima; Tauber L.: Govori stranaka u krivičnom postupku; Gajić N.: Popis po zabrani. — **Branić št. 6.:** Živadinović Ž.: Pitanje smeštaja sudova u prestonici; Vukčević R.: Prava privatnog učesnika na glavnom pretresu; Gajić N.: Popis po zabrani; Čulinović F.: O poništanju tapija; Dosić F.: Dali so opštinski sudovi s obzirom na § 5 tač. 8 zak. o ustanovljenju sreskih i okružnih sudova, nadležni za donošenje odluka po zabramama za sume do 500 dinara? — **Mjesečnik št. 5.:** Werk H.: O Francu Kleinu — O jeziku i duhu zakona; Stefanović J.: Dvodomni sistem u modernim ustavima; Andrassy J.: Japonsko-kineški sukob; Ivšić M.: Socijalizam Karla Marksa. — **Mjesečnik št. 6.:** Milobar F.: Samo dva origarna tipa demokracije; Stefanović J.: Dvodomni sistem u modernim ustavima; Maurović I.: Nekoliko napomena k II. osnovi čehoslovačkoga općega građanskoga zakonika; Krmpotić J.: Nadležnost redovnih sudova za rješavanje sporova o vlasništvu i posjedu nekretnina zemljišnih zajednica. — **Policija št. 9, 10.:** Kostić L.: Savetodavna Uprava; Janković K.: Policijska prinuda; Marković T.: Vrednost pravosnažnih odluka nenadležnog suda; Klarić: § 166 kriv. zak.; Petrović B.: Sudija; Gajić N.: O rešenju spora oko prioriteta založnog prava između zakupodavca s jedne i poverioca po rešenju o zabrani, ili po izvršenoj presudi, s druge strane; Jakovljević A.: Izvršenje krivičnih presuda po građanskoj časti; Mitić P.: § 4 tač. 5 zak. o prinudnom poravnanju van stečaja; Popović S.:

Nekoliko reči o promeni kaznenih naređenja zak. o šumama; Terzije K.: O zavičajnosti; Stanković S.: Osnovna načela novog zakona o lovu. — **Policija št. 11., 12.:** Katurić J.: O pritvoru određenom od strane sreskog sudije; Arandelović Dr.: Rad na zblizenju balkanskih naroda; Kostić L.: Savetodavna prava; Janković K.: Policijska prinuda; Subotić I.: Prvi kongres pravnik slovenskih država. — **Pravosuđe št. 5.:** Perić Ž.: Sudska praksa (jurisprudencija) kao izvor objektivnoga prava; Urošević L.: Pijanstvo i krivična odgovornost — § 160 k. z.; Peić D.: O položaju državnog tužioca; Šumanović A.: Pravna narav krivokletstva iz § 144 K. z.; Munišić M.: O utvrđivanju činjenica u sudskom krivičnom postupku; Marić K.: Može li privatni učesnik kao oštećeni govoriti i o krivici na glavnom pretresu? Petrović B.: O najvećoj kazni pokušaja dela iz I i II odeljka § 167 K. z.; Bajić St.: Kolektivni ugovor prema novom zakonu o radnjama; Marković T.: Brižljivost čuvara kod besplatne ostave u srpskom pravu; Vuković M.: Može li se bračno izdržavanje u slučaju prekida bračne zajednice osnovati kao solidarna obaveza ex lege; Goršić F.: Socijalna zaštita u izvršnom postupku; Lesić I.: Nešto o protestu i isplati prilikom protesta; Stanoš I.: Nešto o pobožnim zapisima. — **Pravosuđe št. 6.:** Arandelović Dr.: Dokaz uviđajem; Vragović A.: Realna podsudnost i zakon o unutaranjem uređenju, osnivanju i ispravljanju zemljišnih knjiga; Tauber L.: Nadležnost za otvaranje stečaja; Goršić F.: Socijalna zaštita u izvršnom postupku; Blagojević V.: Automobilsko zakonodavstvo i obavezno osiguranje; Vukčević R.: Pretvaranje pribeleške u hipoteku; Kiršner Sl.: Pravo glasa o postupku za prinudno poravnanje; Urošević L.: Pijanstvo i krivična odgovornost — § 166 K. z.; Peić D.: Prava naslednika umrlog »privatnog učesnika«; Boremović A.: Određivanje trajanja mera bezbednosti; Branković S.: Krivična sudska zabrana i izvršenje za obezbeđenje; Jovanović St.: Može li privatni učesnik kao oštećeni govoriti i o krivici na glavnom pretresu? Petrović B.: Do koga momenta ima mesta odustanku od privatne tužbe s obzirom na § 89 K. z. u vezi § 51 K. s. p.

Razne vesti.

Osebnе vesti. Postavljeni so: za sreskega načelnika v šmarju pri Jelšah dr. Maraž Dioniz, za sreska podnačelnika Žnidaršič Franc (Dolnja Lendava) in dr. Orožim Josip (Laško), za politično-upravna sekretarja dr. Brolih Mirko (banska uprava v Ljubljani) in šink Fran (srez Ljubljana); za policijskega inspektorja pri upravi mesta Beograda Acimović Milan. — Odvetniško pisarno sta otvorila Trošt Josip v Novem mestu in dr. Rutar Ignac na Vrhniki. Začasno se je odpoval izvrševanju odvetništva dr. Koderman Karl v Mariboru. — Upokojeni so: banski svetniki dr. Loger Franc, Grasselli Leon, dr. Fišer Bronislav, Poljanec Ivo, sreski načelnik dr. Kartin Herbert in policijski svetnik Del Linz Avgust. — Umri so: sodnik okrožnega sodišča Zdolšek Josip, upok. sodnik dr. Šribar Martin in upok. predsednik okrožnega sodišča in odvetnik Garzarolli Fran.

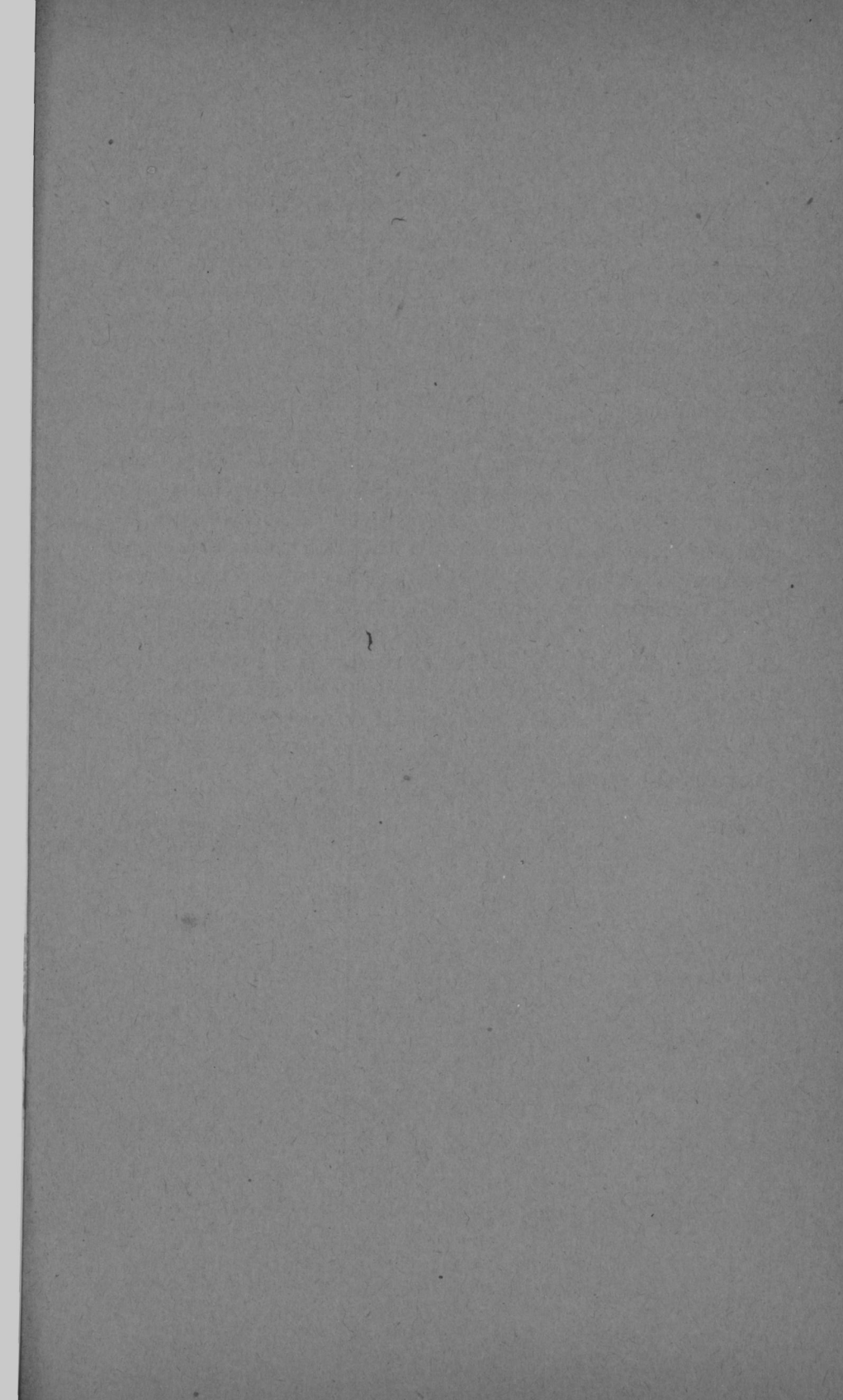
Pravniško društvo v Zagrebu si je na letošnji glavni skupščini izbralo ta-le upravni odbor: predsednik univ. prof. dr. Lovrić Edo, I pod-

predsednik advokat dr. Werk Hugo, II. podpredsednik kas. sodnik dr. Hönigsberg Lav, tajnik in blagajnik advokat dr. Politeo Ivo.

Peti kongres pravnikov kraljevine Jugoslavije se bo vršil letos meseca oktobra v Dubrovniku. Obravnavala se bodo ta-le vprašanja: 1.) Vprašanje ustnega testamenta, referenti univ. prof. dr. Dr. Arandelović (Beograd), advokat dr. I. Pavlas (Novi Sad), apel. sodnik dr. R. Sajovic (Ljubljana), kas. sodnik S. Šapčanin (Beograd), advokat in kas. sodnik v p. I. Vuković (Zagreb); 2.) Vloga preiskovalnega sodnika v sodnem kazenskem postopku: prvi drž. tožilec dr. I. Jančič (Maribor), advokat dr. T. Jančiković (Zagreb) in apel. sodnik B. Prokić (Beograd); 3.) Hipoteka na morskih ladjah: advokat in priv. doc. dr. J. Mogan (Zagreb), advokat in priv. doc. dr. B. Furlan (Ljubljana), univ. asis. I. Pržić (Beograd) in advokat dr. V. Škarica (Split); 4.) Trošarina kot vir dohodkov v proračunih države, banovin in občin: državni podtajnik v p. dr. D. Letica (Beograd), višji fin. svetnik dr. I. Ditz (Ljubljana), in zborn. tajnik dr. V. Lumaček (Zagreb). — Referati bodo izdani tekom meseca avgusta v posebni knjigi. Prijave za kongres sprejemajo tajništva pravniških društev, pri katerih so pravniki včlanjeni, upoštevajo se samo člani, ki s članarino niso v zaostanku. Članarina znaša 100 Din, za rodbinske člane 80 Din, za državne in samoupravne uradnike 60 Din oziroma 50 Din. Uprava je že podvzela potrebne korake, da se dovolijo običajni popusti na železnicah in morskih linijah.

Balkanska pravniška nedelja v Beogradu. Vseobčna težnja po čim tesnejšem zbližanju med državami izzvala je podobno gibanje tudi med balkanskimi narodi, češ da so pri njih pogoji za takšno zbližanje in vzajemno sodelovanje zbog istovetnih gospodarskih in socialnih interesov teh narodov prav posebno podani in da obetajo tudi uspeh. Med sredstvi, ki naj pripeljejo k temu cilju, je seveda tudi delo na zenačenju prava balkanskih držav. V tem pravcu deluje medbalkanska pravniška konferenca, ki sestoji iz nacionalnih skupin posameznih balkanskih držav in ki je sklicala že kongresa v Atenah in Carigradu, letos pa na 11. do 13. junija priredila v Beogradu balkansko pravniško nedeljo. Na tej so sodelovali zastopniki jugoslovenskih, grških in turških pravnikov, albanski in rumunski so poslali »opazovalce«, Bolgari se konference zaradi materialnih težkoč niso udeležili. Konferenca, ki ji je predsedoval dr. Dr. Arandelović, je delovala v dveh komisijah in je sprejela resolucijo, naj se prične proučevanje naslednjih vprašanj: 1.) brak, državljanstvo, dedovanje, občna načela obveznega prava; 2.) menica in ček, trgovske družbe, trgovinska prodaja in trgovinske obveze; 3.) izročanje zločincev, zenačenje kazenskega prava, trgovina z belim blagom. Za prihodnji sestanek, ki se bo vršil v Bukarešti, je bil sprejet naslednji dnevni red: 1.) izročanje zločincev (referent dr. Živanović), 2.) vprašanje braka (ref. Alunet Salim-bej), 3.) vprašanje menice in čeka (ref. Kasmatis). — Poleg tega je izrazila komisija želje, da bi se objavili skoro čim popolnejši pregledi pozitivnih prav balkanskih držav na francoskem jeziku, da bi si usvojile balkanske države zaključke mednarodnih konferenc o zenačenju nekih prav, da bi se iste države udeleževale mednarodnih konferenc zenačenje prava in nastopale tamkaj sporazumno, končno glede izmenjavanja univerzitetnih profesorjev in drugih pravnikov.

Dr. R. S.

Naročnina za „Slovenski Pravnik“
znaša 60 dinarjev. Gg. naročnike prosimo, da zaostalo naročnino čimprej poravnajo; tudi uprava mora poravnati svoj dolg tiskarni. Poslužijo naj se v to priloženih položnic; kdor pošilja naročnino s pošt. ali čekov. nakaznico, naj jo naslovi na „Društvo »Pravnik« v Ljubljani“ (ne osebno na blagajnika), ker se pripisuje vsa naročnina čekovnemu računu pri poštni hranilnici. Tudi reklamacije naj se naslavljaajo tjakaj; upoštevajo se samo prvih 14 dni potem, ko je list izšel. Prav tam se dobe: Spomenica na drugi Kongres pravnika in letniki „Slovenskega Pravnika“ od l. 1909. naprej. Cena s poštnino vred za Spomenico o ljubljanskem Kongresu — 25 Din, za „Slovenski Pravnik“ letniki od 1923 do 1931 po 70 Din, ostali letniki po 36 Din. Posamezni snopiči (dvojne številke) po 12 Din.

Dr. E. Pajnič: Sreska kot kazenska sodišča po novem zakoniku o sodnem kazenskem postopanju — cena 15 Din.